

Tweede Kamer
DER STATEN-GENERAAL

RAPPORT

Eindverslag rapporteurs digitale euro

23 juni 2023 | Rapporteurs digitale euro

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	2
Voorwoord	3
Samenvatting	4
1 Inleiding	6
2 Nut en noodzaak digitale euro	8
2.1 Wat is een digitale euro?	8
2.2 Waar is een digitale euro voor nodig?	8
3 Is er behoefte aan een digitale euro?	10
4 Wie besluit over een digitale euro?	11
4.1 Europese Commissie	11
4.2 Europese Centrale Bank	11
4.3 De Eurogroep	12
4.4 De Raad en het Europees Parlement	13
4.5 Nationale parlementen	14
5 Hoe komt de digitale euro er naar verwachting uit te zien?	15
5.1 Account-based of token-based	15
5.2 De rol van intermediairs	15
5.3 Privacy-by-design	16
5.4 Programmeerbaarheid	17
5.5 Impact op het gebruik van contant geld	18
5.6 Wettig betaalmiddel en acceptatieplicht	19
5.7 Waarborgen financiële stabiliteit	19
6 Vervolgstappen Tweede Kamer	22
Literatuurlijst	23
Bijlage 1. Juridisch raamwerk digitale euro	24
Bijlage 2. Documentatie ECB	26
Bijlage 3. Behandeling digitale euro in andere nationale parlementen	34
Bijlage 4. Behandeling digitale euro in de Tweede Kamer	39
Bijlage 5: Gesprekpartners	45

Voorwoord

Een besluit om naast de fysieke munten en bankbiljetten ook een digitale munt in te voeren, is in potentie een van de belangrijkste financiële innovaties van deze tijd die gevolgen kan hebben voor onze economie en samenleving als geheel. Juist omdat op voorhand vaak niet bekend is waar technologische ontwikkelingen toe leidt, is goede democratische controle op deze ontwikkeling cruciaal. Met die gedachte volgt de vaste Kamercommissie Financiën al sinds 2020 de ontwikkelingen met betrekking tot “Central Bank Digital Currencies” (CBDC) en de digitale euro, die de Europese Centrale Bank (ECB) aan het ontwikkelen is.

Sindsdien is er veel geëxperimenteerd en onderzocht, maar de precieze doelstelling van de digitale euro is nog niet uitgekristalliseerd. Genoemde doelstellingen variëren van meer gebruikersgemak tot een versterking van de geopolitieke rol van Europa, met elk verschillende randvoorwaarden. In het eerste rapport namen wij al het standpunt in dat dit niet bij een technocratisch debat mocht blijven, maar een gefundeerd en openbaar politiek debat moest worden over doestellingen, randvoorwaarden en waarborgen.

Inmiddels is meerdere keren over de digitale euro gedebatteerd, zowel in de commissiedebatten voorafgaand aan de Eurogroep en Ecofinraad, als in twee specifiek op dit onderwerp gerichte commissiedebatten, waar veel publieke interesse in was. Een aantal belangrijke richtinggevende moties zijn aangenomen en deze hebben de regering in staat gesteld om tijdig te werken aan coalitievorming in Brussel. Dit is van groot belang gebleken om een aantal fundamentele keuzes al in een vroeg stadium expliciet te maken, zoals het uitsluiten van programmeerbaarheid en het onderstrepen van het belang van privacy. Veel andere ontwerpkeuzes moeten echter nog gemaakt worden in de verordening die de Europese Commissie zal presenteren. En omdat er geen unanimititeit vereist zal zijn in de ultieme Europese besluitvorming, kan de reeds gevormde coalitie mogelijk ook in de toekomst nog van belang blijken te zijn.

Kortom: Nederland heeft dit thema vroegtijdig geagendeerd en bijgestuurd. Op verzoek van het Nederlands parlement heeft de Nederlandse minister van Financiën in Brussel het belang van een aantal belangrijke uitgangspunten benadrukt. Naast het informeren van de Kamercommissie hebben wij als rapporteurs bovendien de breed gedeelde Nederlandse zorgen in een politieke dialoog en gesprekken met de Europese Commissie en de ECB direct onder de aandacht gebracht. Met het voorliggende rapport hopen wij wederom te kunnen bijdragen aan het politieke debat over digitaal centralebankgeld en de vaste Kamercommissie voor Financiën te helpen haar controlerende en wetgevende taak uit te oefenen.

Onze dank gaat uit naar alle gesprekspartners die tijd voor ons hebben vrij gemaakt en naar de staf van de vaste Kamercommissie voor de ondersteuning.

Mahir Alkaya (SP) en Eelco Heinen (VVD)

Samenvatting

De ECB onderzoekt samen met de Europese Commissie de mogelijkheid om, naast contant geld, een digitale euro te introduceren. De digitale euro is een vorm van digitaal centralebankgeld, en daarmee een vorm van 'publiek geld'. De digitale euro kan gezien worden als een opwaardering van chartaal geld (bankbiljetten en munten) naar het digitale tijdperk. De ECB ziet voor de digitale euro vooral een rol weggelegd als betaalmiddel en is niet voornemens om te voorzien in spaarrekeningen voor digitale euro's.

De ECB, de Europese Commissie en het kabinet zien voor de digitale euro een belangrijke rol weggelegd om publiek geld in het digitale tijdperk, bij een teruglopend gebruik van cash, te behouden. Daarbij zou de digitale euro kunnen bijdragen aan de Europese strategische autonomie, kunnen fungeren als back-up betaalsysteem en de diversiteit, concurrentie en innovatie in de financiële sector kunnen vergroten.

Bovenstaande doelstellingen zijn begrijpelijke doelen voor de ECB of Europese Commissie, maar voor de gemiddelde inwoner mogelijk niet direct aanleiding om een digitale euro te gaan gebruiken. Daar komt bij dat de ECB voorsorteert op een digitale euro als betaalmiddel, waarbij de mogelijkheid om de digitale euro als spaarmiddel te gebruiken zeer wordt beperkt. Dit maakt dat in Nederland, waar het (online)betalingsverkeer bekend staat als zeer efficiënt, de toegevoegde waarde van een digitale euro als additionele betaalmethode voor de consument mogelijk beperkt is. Anderzijds loopt Nederland voorop in het teruglopend gebruik van cash. Waar in Nederland nog maar 1 op de 5 betalingen aan de toonbank contant plaatsvindt, is mogelijk ruimte om de voordelen van contant geld om te zetten naar het digitale tijdperk.

In de komende weken presenteert de Europese Commissie de wetgevende voorstellen voor een digitale euro. In de herfst van dit jaar rondt de Europese Centrale Bank (ECB) de onderzoeksfase naar een digitale euro af, waarna de ECB zal besluiten of wordt overgegaan op een realisatiefase. Een digitale euro kan vervolgens, wanneer daartoe wordt besloten, binnen enkele jaren in gebruik genomen worden. Hiermee staat de besluitvorming over een digitale euro op een belangrijk punt. De komende tijd zal besloten worden of een digitale euro er komt, en zo ja, hoe die digitale euro eruit komt te zien. Deze ontwerpkeuzes zullen voor een groot deel bepalen hoe de digitale euro functioneert en welke toegevoegde waarde een digitale euro heeft. Van een aantal belangrijke ontwerpkeuzes wordt in dit rapport beschreven wat tot nu toe bekend is over hoe de digitale euro eruit zal komen te zien.

De ECB voorziet een belangrijke rol voor financiële instellingen als tussenpersoon bij de distributie van een digitale euro, waardoor de betrokkenheid van de ECB bij de verwerking van gebruikersgegevens tot een minimum kan worden beperkt. De ECB zou daardoor geen inzicht hebben in de hoeveelheid digitale euro's die een individuele eindgebruiker bezit of in betalingspatronen. De ECB noemt dit 'privacy-by-design'. In

hoeverre het mogelijk wordt om met de digitale euro anonieme betalingen te verrichten tot een bepaald maximumbedrag per transactie en per maand, is op dit moment nog de vraag. Met de beoogde inrichting lijkt de ECB eerder uit te komen op het niveau van privacy van een gewone bankrekening dan van contante betalingen.

Duidelijk is dat de digitale euro geen vorm van programmeerbaar geld wordt. Dit betekent dat er bijvoorbeeld geen restricties mogen zijn op het type goederen of diensten dat kan worden aangeschaft met een digitale euro, of de termijn waarbinnen een digitale euro kan worden uitgegeven.

Hoewel de digitale euro niet bedoeld is als vervanging van contante betalingen, lijkt het aannemelijk dat de digitale euro het teruglopend gebruik van contant geld kan versnellen. De Europese Commissie wil met een status als wettig betaalmiddel de acceptatie en bruikbaarheid van een digitale euro vergroten. Het is op dit moment nog de vraag wat de status van een wettig betaalmiddel precies zou betekenen en hoe een balans gevonden kan worden tussen brede toegang tot en acceptatie van de digitale euro als betaalmiddel en het voorkomen van acceptatiedwang.

Om mogelijke risico's voor de financiële stabiliteit bij de introductie van een digitale euro te ondervangen, wordt gedacht aan het beperken van de hoeveelheid digitale euro's die maximaal door een gebruiker kan worden aangehouden. Hoewel de zorgen voor de financiële stabiliteit begrijpelijk zijn, kan de keuze om de digitale euro slechts te richten op betalingen, en niet op sparen, de mate waarin de digitale euro een stimulans kan zijn voor de weerbaarheid, innovatie, diversiteit en klantgerichtheid van de financiële sector beperken. Hiermee is het de vraag of de digitale euro de 'disciplinerende werking' kan bieden die het kabinet, en eerder ook de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR), hadden voorzien.

In de Europese wetgeving voor een digitale euro zal worden vastgelegd hoe de essentiële bouwstenen van een digitale euro eruit komen te zien. De rapporteurs bevelen de commissie Financiën aan om bij de behandeling van dit voorstel specifiek aandacht te hebben voor een solide vastlegging van bovenstaande essentiële ontwerpkeuzes, zodat, ook voor de toekomst, een digitale euro voldoet aan de aandachtspunten en voorwaarden die de Tweede Kamer daarvoor ziet.

1 Inleiding

De digitale euro is een bijzonder dossier. Soms doet het denken aan de ouderwetse chipknip, een elektronische portemonnee waar geld op kon worden gezet en die betalingen zou moeten vergemakkelijken. De geschiedenis heeft uitgewezen dat de behoefte hieraan beperkt was en de chipknip werd nooit een groot succes. Ook de digitale euro, in de vorm die de Europese Centrale Bank (ECB) en de Europese Commissie lijken te beogen, kan soms voordoen als een oplossing op zoek naar een probleem. Zeker in het Nederlandse betaallandschap waar je praktisch feilloos en efficiënt kan betalen met een pinpas, telefoon of smartwatch en waar er ook voor onlinebetalingen opties te over zijn, lijkt de toegevoegde waarde van een additionele betaalmethode in de vorm van een digitale euro op het eerste gezicht beperkt.

Tegelijkertijd is op voorhand moeilijk te voorspellen waar (financiële) innovaties toe kunnen leiden en welke toekomstige toepassingen voordelig kunnen zijn voor consumenten. Wel roept de digitale euro nu al fundamentele vragen op. Niemand zit bijvoorbeeld te wachten op een digitale euro waarbij de ECB of overheid mee kan kijken met elke betaling of kan programmeren welke betalingen wél of niet geoorloofd zijn.

De digitale euro is lange tijd een project geweest waar vooral bij onafhankelijke centrale banken over werd gesproken, buiten het bereik van de parlementaire democratie. Zorgen over onder andere privacy, programmeerbaarheid en de betrokkenheid van het parlement, zijn voor de Tweede Kamer aanleiding geweest om al vroegtijdig met de digitale euro aan de slag te gaan. Zo heeft de vaste Kamercommissie voor Financiën in 2020 de leden Mahir Alkaya en Aukje de Vries aangewezen als rapporteurs om de ontwikkelingen rondom digitaal centralebankgeld te volgen, waarover zij in februari 2021 hun eindverslag hebben uitgebracht.¹ Op 9 maart 2022 heeft de commissie voor Financiën besloten het rapporteurschap digitaal centralebankgeld opnieuw in te stellen en de leden Heinen en Alkaya aan te wijzen als rapporteurs.² Zij volgen het onderzoek naar de digitale euro bij de ECB, en daarmee verband houdende ontwikkelingen, en hebben als taak om de Kamer in staat te stellen een gedegen debat te voeren over het aangekondigde wetsvoorstel van de Europese Commissie, dat op 28 juni 2023 wordt verwacht.³

De Tweede Kamer heeft inmiddels 17 moties aangenomen over een digitale euro, onder andere over de vormgeving, programmeerbaarheid, privacy, het behoud van

¹ Zie het [Eindrapport Digitaal centralebankgeld; een overzicht van mogelijkheden, risico's en aandachtspunten](#), februari 2021.

² [Besluitenlijst procedurevergadering commissie Financiën](#), 9 maart 2022.

³ De rapporteurs hebben op 12 september 2022 een intern tussenverslag uitgebracht aan de vaste Kamercommissie Financiën.

contant geld, de juridische basis en de Europese strategische autonomie.⁴ Daarnaast heeft de commissie Financiën op voorstel van de rapporteurs op 13 juni 2022 een politieke dialoog met de Europese Commissie geopend over de digitale euro.⁵ In deze brief heeft de commissie Financiën de belangrijke prioriteiten en aandachtspunten bij de ontwikkeling van een digitale euro meegegeven aan de Europese Commissie:

- i. De betrokkenheid van (nationale) parlementen en burgers is van groot belang
- ii. Privacy is essentieel bij het ontwerp van een digitale euro,
- iii. Een digitale euro moet niet programmeerbaar zijn,
- iv. Een digitale euro moet een inclusieve en duurzame aanvulling zijn op contant geld en contant geld niet vervangen.

In dit rapport wordt eerst ingegaan op de vraag wat een digitale euro is, en in hoeverre er behoefte aan is. Vervolgens worden de doelstellingen voor een digitale euro uiteengezet en wordt beschreven hoe het besluitvormingsproces over een digitale euro eruit zal zien. Op basis van de beoogde vormgeving van een digitale euro, wordt een beeld gevormd van hoe de digitale euro kan functioneren en welke toegevoegde waarde een digitale euro kan hebben. Tot slot doen de rapporteurs aanbevelingen voor de verdere behandeling van dit dossier.

Het rapport is tot stand gekomen op basis van onderzoek van openbare bronnen en gesprekken met De Nederlandsche Bank (DNB), de Nederlandse Vereniging van Banken (NVB) en de Betaalvereniging Nederland. Tevens hebben de rapporteurs een werkbezoek gebracht aan de Europese instellingen in Brussel, waar ook met denktank Bruegel is gesproken. Ook zijn de rapporteurs in Frankfurt am Main in gesprek gegaan met de Europese Centrale Bank. De rapporteurs spreken hun dank uit aan deze gesprekpartners⁶.

⁴ Een overzicht van de moties over een digitale euro is opgenomen in bijlage 4.

⁵ Zie het [verslag van een politieke dialoog over de digitale euro](#), geagendeerd voor het commissiedebat over de digitale euro van 23 november 2022. De Europese Commissie heeft op 22 juli 2022 een antwoord op deze brief gestuurd.

⁶ Voor een overzicht van de gesprekken die in aanloop naar dit rapport zijn gevoerd door de rapporteurs, zie bijlage 5.

2 Nut en noodzaak digitale euro

2.1 Wat is een digitale euro?

De digitale euro is een vorm van digitaal centralebankgeld, of central bank digital currency (CBDC). De digitale euro is, net als euromunten en biljetten, een vorm van 'publiek geld'. Net als contant geld zal de digitale euro worden uitgegeven door centrale banken en daarmee een claim zijn op de centrale bank. Hiermee verschilt de digitale euro van het digitale geld op een bestaande bankrekening, wat op de balans bij een commerciële bank staat. De digitale euro kan daarmee gezien worden als een opwaardering van chartaal geld (bankbiljetten en munten) naar het digitale tijdperk.

De ECB onderzoekt samen met de Europese Commissie de mogelijkheid om, naast contant geld, een digitale euro te introduceren. De digitale euro moet dan voor alle burgers en bedrijven toegankelijk worden – vergelijkbaar met bankbiljetten, maar dan in digitale vorm. De ECB ziet voor de digitale euro vooral een rol weggelegd als betaalmiddel en is niet voornemens om te voorzien in spaarrekeningen voor digitale euro's. De ECB wil daarbij in eerste instantie een *retail* digitale euro ontwikkelen, gericht op betalingen in de fysieke winkel en online, tussen personen onderling en tussen de overheid en de burger.⁷

2.2 Waar is een digitale euro voor nodig?

Het teruglopend gebruik van contant geld betekent dat de rol van publiek geld in het betalingsverkeer steeds verder afneemt. In Nederland is nog maar 1 op de 5 betalingen contant.⁸ DNB schrijft in haar rapport over de digitale euro dat het belangrijk is dat publiek geld voor iedereen beschikbaar blijft.⁹ Burgers en bedrijven kunnen momenteel bij de geldautomaat privaat geld op een bankrekening inwisselen voor publiek, contant geld. Deze inwisselbaarheid is belangrijk voor het vertrouwen van burgers in het geldstelsel, zo stelt DNB. Dat is vooral nodig in extreme situaties zoals financiële crises, oorlog of verstoring van het private betalingsverkeer.¹⁰

Ook de ECB ziet in de digitale euro een oplossing om de rol van publiek geld, ook in het digitale tijdperk bij een teruglopend gebruik van cash, te behouden. De ECB noemt dit het 'monetair anker' van het betalingssysteem. Ook zou de digitale euro bijdrage aan de strategische autonomie van Europa, door een Europees betaalmiddel te bieden dat voor elke digitale betaling kan worden gebruikt en dat gebaseerd is op een Europese

⁷ Zie de slide 'Digital Euro use cases' van de ECB, in bijlage 2.

⁸ Zie de webpagina van DNB, [Digitale Euro: wat, waarom en hoe](#)

⁹ Zie de webpagina van DNB, [Digitaal geld van centrale bank kan publieke belangen in geldstelsel beschermen](#)

¹⁰ ['Digitaal centralebankgeld: Doelstellingen, randvoorwaarden en ontwerpkeuzes](#), Occasional Studies, Vol 18-1, DNB, 2020.

infrastructuur.¹¹ Dit zou bijdragen aan een voldoende mate van onafhankelijkheid van niet-Europese private partijen in het betalingsverkeer of private (crypto)munten. Hierbij speelt ook de overweging dat in andere landen eveneens hard wordt gewerkt aan de introductie van een digitale munt, of dat hiermee, zoals in China, al in vergaande mate geëxperimenteerd wordt.¹² Daarnaast zou de digitale euro kunnen dienen als back-up betaalsysteem, zodat iedereen kan blijven betalen als andere betaalsystemen tijdelijk niet werken.

De Eurogroep ziet voor de digitale euro een sleutelrol weggelegd in een steeds meer gedigitaliseerde economie door de open strategische autonomie van de Europese Unie te versterken. De Eurogroep benadrukt daarbij de centrale geopolitieke rol van betalingssystemen en ziet de toegevoegde waarde van de digitale euro in het bevorderen van innovatie in de financiële sector en het leveren van voordelen voor burgers, bedrijven en lidstaten, met behoud van de rol van centralebankgeld als anker van ons monetaire systeem.¹³

Ook het kabinet noemt het waarborgen van de toegang tot publiek geld in een digitaliserende wereld en autonomie in het betalingsverkeer belangrijke doelen voor een digitale euro.¹⁴ Het kabinet ziet in de digitale euro een terugvaloptie bij storingen in het girale betalingsverkeer en een publiek alternatief dat kan zorgen voor voldoende onafhankelijkheid van het Europese betalingsverkeer. De digitale euro zou volgens het kabinet ook een bijdrage kunnen leveren aan diversiteit en innovatie in de financiële sector en de concurrentie in de financiële sector kunnen vergroten. Tegelijkertijd noemt het kabinet 'duidelijke voordelen voor consumenten, bedrijven en de economie' als voorwaarde voor de introductie van een digitale euro.

In Nederland heeft de WRR zich in zijn rapport 'Geld en Schuld, de publieke rol van banken' van 2019 uitgelaten over een mogelijke digitale euro.¹⁵ De WRR pleit in dit rapport onder andere voor meer diversiteit in de financiële sector en ziet daarin een rol weggelegd voor een digitale euro. Zo pleit de WRR voor het creëren van een publiek verankerd alternatief voor betalen en sparen, naast de huidige banken. Dit zou de vorm kunnen aannemen van digitaal centralebankgeld. De WRR stelt dat een dergelijk publiek verankerd alternatief ook veranderingen zal vergen bij de huidige commerciële banken, bijvoorbeeld op het gebied van hun financiering. De WRR verwacht dat het bestaan van een dergelijk alternatief daarmee een disciplinerende werking zal hebben op deze banken.

¹¹ [Progress on the investigation phase of a digital euro](#), ECB, 29 september 2022.

¹² Zie, ter informatie, bijvoorbeeld [Digital yuan: what is it and how does it work?](#)

¹³ [Eurogroup statement on the digital euro project](#), Eurogroep, 16 januari 2023.

¹⁴ [Kamerbrief mogelijke vormgeving en planning digitale euro](#), 16 mei 2023.

¹⁵ [Geld en schuld: De publieke rol van banken](#), Wetenschappelijke Raad voor Regeringsbeleid, 17 januari 2019.

3 Is er behoefte aan een digitale euro?

Een kernvraag bij de mogelijke introductie van een digitale euro is in hoeverre er vraag naar is bij de inwoners van het eurogebied. Doelstellingen als het behoud van een monetair anker, financiële stabiliteit en de strategische autonomie van Europa zijn immers begrijpelijke doelen voor de ECB of Europese Commissie, maar voor de gemiddelde inwoner mogelijk abstract en niet direct aanleiding om een digitale euro te gebruiken. Daar komt bij dat de ECB voorsorteert op een digitale euro als betaalmiddel, waarbij de mogelijkheid om de digitale euro als spaarmiddel te gebruiken zeer wordt beperkt. Dit maakt dat in Nederland, waar het (online)betalingsverkeer bekend staat als zeer efficiënt, de toegevoegde waarde van een digitale euro als additionele betaalmethode voor de consument mogelijk beperkt is. Die toegevoegde waarde kan groter zijn in lidstaten met een minder geavanceerd betalingssysteem dan Nederland.¹⁶

Anderzijds loopt Nederland voorop in het teruglopend gebruik van cash. Waar in Nederland nog maar 1 op de 5 betalingen aan de toonbank contant plaatsvindt, is mogelijk ruimte om de voordelen van contant geld om te zetten naar het digitale tijdperk.²⁰ Een terugval-optie bij storingen in het girale betalingsverkeer is een voorbeeld van hoe de digitale euro de voordelen van contant geld, waarvan de functionaliteit als terugval-optie onder druk komt te staan door teruglopend gebruik, kan behouden. Ook voor grensoverschrijdende betalingen binnen de EU, die nu vaak verlopen via (Amerikaanse) creditcardaanbieders of PayPal, kan de digitale euro mogelijk een oplossing bieden.

Consumentenonderzoek naar een digitale euro geeft gemengd beeld

Uit onderzoek van DNB onder 2500 Nederlandse burgers blijkt dat ongeveer de helft van de Nederlanders een betaalrekening voor digitale euro's zou willen openen. Privacy en veiligheid zijn daarbij de belangrijkste overwegingen.¹⁷ In consumentenonderzoek in Duitsland, waarbij een meerderheid aangeeft nog steeds het liefst met contant geld te betalen, ziet driekwart van de respondenten de digitale euro als niet noodzakelijk en verwacht slechts een vijfde van de respondenten dat de digitale euro betalen gemakkelijker zou maken.¹⁸ Ook de ECB heeft in een studie naar nieuwe digitale betaalmethodes verschillende doelgroepen in alle eurolanden bevraagd over hun perceptie van een digitale euro. Veel respondenten geven aan te vrezen dat de invoering van een digitale euro zou leiden tot een uitfasering van contant geld. Die zorg leeft het sterkst bij de doelgroep 'unbanked', mensen die om verschillende redenen geen bankrekening hebben en/of offline zijn.¹⁹

¹⁶ Ook in de gesprekken met denktank Bruegel, de Nederlandse Vereniging van Banken en de Betaalvereniging Nederland wordt de toegevoegde waarde van een digitale euro genoemd als aandachtspunt.

¹⁷ 'What triggers consumer adoption of CBDC', DNB Working Paper, no. 709, april 2021.

¹⁸ 'Kenntnis und Einstellungen zum „Digitalen Euro', Bundesverband Deutscher Banken, mei 2023.

¹⁹ 'Study on New Digital Payment Methods', ECB, maart 2022.

²⁰ Zie bijvoorbeeld de speech van DNB-directielid Olaf Sleijpen: 'De digitale euro: wat en waarom?', 23 januari 2023.

4 Wie besluit over een digitale euro?

4.1 Europese Commissie

In het werkprogramma voor 2023 kondigde de Europese Commissie aan met een wetsvoorstel te komen om de beginselen van een digitale euro vast te leggen.²¹ De Europese Commissie presenteert deze wetgevende voorstellen naar verwachting op 28 juni 2023. Voor dit voorstel gaat de Europese Commissie uit van artikel 133 VWEU als rechtsgrondslag. Dat betekent dat de standaardprocedure voor besluitvorming in de EU gevolgd wordt, waarbij de Raad samen met het Europees Parlement de wetgevende bevoegdheid heeft en binnen de Raad bij gekwalificeerde meerderheid wordt beslist.

De minister van Financiën schrijft in haar Kamerbrief van 16 mei 2023 dat in het wetsvoorstel voor een digitale euro wordt vastgelegd hoe de essentiële bouwstenen van een digitale euro eruit komen te zien. Middels dit wetsvoorstel wordt volgens de minister de macht bij de [Europese]medewetgevers neergelegd, die zullen bepalen of, en onder welke voorwaarde, de digitale euro er komt.²²

Uit het gesprek met de Europese Commissie op 27 juni 2022 blijkt dat de digitale euro door hen wordt gezien als een gezamenlijk traject tussen de ECB en de Europese Commissie, elk binnen de eigen verantwoordelijkheden. De ECB heeft de leiding over de technische ontwikkeling en vormgeving van de digitale euro, terwijl de Europese Commissie voorziet in het juridische kader waarbinnen de ECB zal werken.

4.2 Europese Centrale Bank

In september 2020 is de ECB begonnen met de *experimentele fase* voor de mogelijke ontwikkeling van een digitale munt.²³ Nadat deze fase in de zomer van 2021 werd afgerond, heeft de Raad van Bestuur van de ECB besloten om het project 'de digitale euro' te starten²⁴. De ECB is in dat kader in oktober 2021 begonnen aan een tweejarige *onderzoeksfase*. Tijdens de onderzoeksfase richt de ECB zich naar eigen zeggen op het maken van een functioneel ontwerp dat uitgaat van de behoeften van de gebruikers. De onderzoeksfase duurt tot oktober 2023 waarna, indien daartoe besloten wordt, kan worden over gegaan tot de *realisatiefase*.²⁵ ECB-directielid Panetta verwacht dat, indien

²¹ [Werkprogramma Europese Commissie 2023](#).

²² [Kamerbrief mogelijke vormgeving en planning digitale euro](#), 16 mei 2023.

²³ ['Digital euro experimentation: scope and key learnings'](#), ECB, juli 2021.

²⁴ Eind 2020 heeft de ECB ook een [publieke consultatie](#) over de digitale euro gehouden, waar uitkwam dat privacy de grootste prioriteit is voor gebruikers.

²⁵ Zie de slide van de ECB: 'where do we currently stand' in bijlage 2 voor een tijdslijn.

daartoe wordt besloten, de digitale euro over drie tot vier jaar gelanceerd zou kunnen worden.²⁶

De ECB heeft inmiddels een drietal voortgangsrapportages gepubliceerd over de onderzoeksfase naar een digitale euro. Deze voortgangsrapportages geven een beeld van de doelstellingen die de ECB ziet voor een digitale euro, de ontwerpkeuzes die de ECB reeds gemaakt heeft en wat technisch mogelijk is. In bijlage 2 worden de voortgangsrapportages kort samengevat. De ECB stelt rekening te houden met eventuele noodzakelijke aanpassingen aan het ontwerp van de digitale euro die uit het Europese wetgevingstraject van de digitale euro naar voren kunnen komen.²⁷

In de tweede helft van 2023 verwacht de ECB het algehele ontwerp van een digitale euro te kunnen presenteren aan de Raad van Bestuur van de ECB. De Raad van Bestuur zal de uitkomst van de onderzoeksfase in het najaar van 2023 beoordelen en besluiten of wordt overgegaan tot de realisatiefase. De ECB is onafhankelijk in de uitoefening van haar taken.²⁸ Dit betekent dat de ECB onafhankelijk kan besluiten of de realisatiefase gestart zal worden, en ook zelfstandig besluit of een digitale euro uiteindelijk wordt uitgegeven.

4.3 De Eurogroep

De Eurogroep, waaraan de ministers van Financiën van de eurozone, de Europese Commissie en de ECB deelnemen, heeft in februari 2022 een eerste verklaring aangenomen over de digitale euro, waarin een werkprogramma over de digitale euro werd aangekondigd.²⁹ Uit het gesprek met de voorzitter van de Eurogroup Working Group (EWG, het hoogste ambtelijke voorportaal van de Eurogroep) van 27 juni 2022, blijkt dat de Eurogroep een informele rol heeft en als klankbord fungeert voor de lidstaten om hun prioriteiten voor een digitale euro mee te geven aan de Europese Commissie en de ECB.

In januari 2023 heeft de Eurogroep wederom een verklaring over het digitale euro-project uitgebracht.³⁰ De Eurogroep somt hierin een aantal uitgangspunten op voor de verdere ontwikkeling:

²⁶ Zie berichtgeving Reuters: '[ECB's Panetta: Digital euro could be launched in three to four years](#)', 24 mei 2023. Dit komt overeen met de inschatting van DNB, zie daarvoor de webpagina van DNB, [Digitale Euro: wat, waarom en hoe](#).

²⁷ Voor een overzicht van alle ECB-publicaties over de digitale euro, inclusief technische uitwerkingen, zie [ECB Publications on Digital euro](#).

²⁸ De onafhankelijkheid van de ECB is vastgelegd in artikel 130 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (VWEU).

²⁹ [Eurogroup statement on the digital euro project](#), Eurogroep, 25 februari 2022. 2022 heeft de Eurogroep middels een [werkprogramma](#) op kwartaalbasis gesproken over de beleidsdoelstellingen en gebruik van een digitale euro, de euro als digitaal betaalmiddel, de afwegingen tussen privacy en andere EU-beleidsdoelstellingen, de effecten op het financiële stelsel en het bedrijfsmodel van publieke en private actoren in het digitale euro-ecosysteem.

³⁰ [Eurogroup statement on the digital euro project](#), Eurogroep, 16 januari 2023.

- De invoering van een digitale euro en de belangrijkste kenmerken en ontwerpkeuzes ervan vereisen politieke beslissingen die op politiek niveau moeten worden besproken en genomen;
- Een digitale euro moet contant geld aanvullen en niet vervangen;
- De digitale euro moet het vertrouwen van de gebruikers krijgen, waarvoor privacy zeer belangrijk is (de Eurogroep spreekt over een risico-gebaseerde aanpak). Het ontwerp van een digitale euro moet tevens overeenkomen met beleidsdoelstellingen als het voorkomen van witwassen en belastingontduiking. Ook roept de Eurogroep op tot offline-functionaliteiten;
- De financiële stabiliteit van de eurozone moet gewaarborgd blijven, bijvoorbeeld door limieten en beperkingen in te bouwen in het ontwerp van de digitale euro, terwijl de aantrekkelijkheid ervan als betaalmiddel behouden blijft;
- Wat betreft de infrastructuur roept de Eurogroep op tot publiek-private samenwerking, met een rol voor onder toezicht staande financiële instellingen, functionerend op Europese infrastructuur;
- De digitale euro kan geen programmeerbaar geld zijn. Er kunnen geen restricties zijn in het type goederen dat met de digitale euro kan worden aangeschaft, of beperkingen in de tijd waarbinnen de digitale euro kan worden uitgegeven;
- De digitale euro moet te allen tijde in het hele eurogebied inwisselbaar zijn, op gelijke voet met andere vormen van de euro;
- Toekennen van de status van wettig betaalmiddel aan de digitale euro zou moeten worden overwogen;
- Interoperabiliteit met andere digitale valuta's van andere centrale banken zou een belangrijk kenmerk van de digitale euro moeten zijn, terwijl de risico's verbonden aan het gebruik van een digitale euro buiten het eurogebied worden gemitigeerd en bewaakt.

4.4 De Raad en het Europees Parlement

In het Europees Parlement spreekt de commissie Economie en Monetair (ECON) regelmatig met ECB-directeur Panetta over de digitale euro.³¹ Daarnaast heeft de ECON-commissie aan verschillende wetenschappers gevraagd om een analyse te maken over de digitale euro.³²

In het Europees Parlement zullen de rapporteurs op het wetsvoorstel voor de digitale euro worden aangewezen na publicatie van dat voorstel. Ook in de Raad starten de onderhandelingen tussen de lidstaten na publicatie van de voorstellen door de Europese Commissie. Voor de Raad zullen de uitkomsten van de besprekingen in de Eurogroep naar verwachting een belangrijke leidraad zijn.

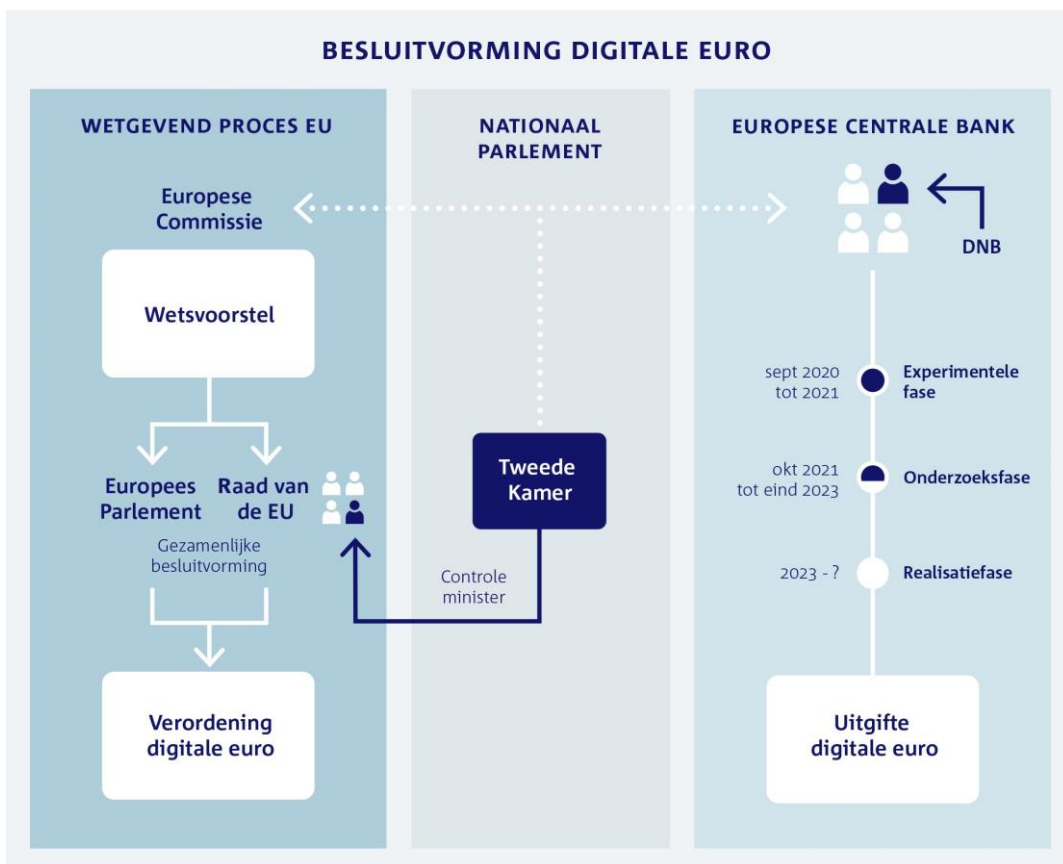
³¹ Zijn speeches in het Europees Parlement zijn terug te lezen op de website van de ECB [Publications on Digital euro](#).

³² Dit heeft geresulteerd in een zestal inhoudelijk analyses van onafhankelijke wetenschappers. Deze stukken zijn terug te vinden onder het kopje bronnen.

4.5 Nationale parlementen

In Nederland spreekt de vaste Kamercommissie voor Financiën al sinds 2020 over CBDC en de digitale euro, zowel in specifiek daarop gerichte debatten als bijna maandelijks in de commissiedebatten voorafgaand aan de Eurogroep en Ecofinraad.³³. Hiermee heeft de commissie Financiën dit thema vroegtijdig geagendeerd. Op verzoek van de commissie heeft ook de Nederlandse minister van Financiën in Brussel het belang van deze discussie benadrukt, waarbij de minister is verzocht de Nederlandse zorgen onder te aandacht te brengen. De commissie Financiën en de rapporteurs hebben de Nederlandse zorgen middels respectievelijk een politieke dialoog en gesprekken met de Europese Commissie en de ECB ook direct onder de aandacht gebracht.

In bijlage 3 zijn de uitkomsten opgenomen van een uitvraag onder de nationale parlementen van de Eurozone naar de betrokkenheid bij de digitale euro. Daaruit blijkt een grote verscheidenheid van betrokkenheid, al worden nationale parlementen grosso modo in toenemende mate actief in de (nationale) discussie over een digitale euro.

³³ Zie bijlage 4 voor een overzicht van de debatten in de commissie Financiën over een digitale euro en een overzicht van de verschillende Kamerbrieven op dit thema.

5 Hoe komt de digitale euro er naar verwachting uit te zien?

Gebaseerd op de voortgangsrapportages van de ECB, de uitingen van de Eurogroep en de verschillende gevoerde gesprekken³⁴ wordt in dit hoofdstuk uiteengezet wat tot nu toe bekend is over de voorgenomen vormgeving van een digitale euro. Deze ontwerpkeuzes zullen voor een groot deel bepalen hoe de digitale euro functioneert en welke toegevoegde waarde een digitale euro heeft. Ook veel van de aandachtspunten die de Tweede Kamer via de verschillende moties en de politieke dialoog heeft gemarkeerd, zoals privacy en programmeerbaarheid, zijn in grote mate afhankelijk van de ontwerpkeuzes. Daarnaast kan met deze ontwerpkeuzes een eerste inschatting worden gemaakt in hoeverre de digitale euro erin zal slagen om de genoemde doelstellingen te behalen.

5.1 Account-based of token-based

De digitale euro kan worden ontworpen in de vorm van een rekening (zoals een bankrekening), maar de waarde kan ook opgeslagen worden in de drager van het instrument (zoals bij contant geld). Dit heet respectievelijk 'account-based' of 'token-based'. De ECB lijkt te kiezen voor digitale euro die in de uitvoering vooral lijkt op een account-based variant, waarbij bepaalde functionaliteiten van een token-based munt worden overgenomen. De ECB wil consumenten via tussenpartijen (zie paragraaf 5.2) betalingen laten doen die worden uitgevoerd in de systemen van de ECB, wat lijkt op reguliere betalingen via een bankrekening. Desalniettemin wil de ECB ook offline-betalingen mogelijk maken, een feature die past bij een token-based variant.³⁵ In de communicatie heeft de ECB nog geen uitsluitel gegeven of de digitale euro een account-based of een token-based munt zal zijn. Ook juridisch is dit een interessante keuze, zie in dat licht ook bijlage 1.

5.2 De rol van intermediairs

Een belangrijke ontwerpkeuze die de ECB maakt is om de digitale euro te distribueren via marktpartijen die onder toezicht staan.³⁶ De ECB belegt deze taak bij betaaldienstverleners in de zin van de Payment Services Directive³⁷ (PSD2).³⁸ Deze

³⁴ Zie in bijlage 2 ook de presentaties van de ECB die zijn gebruikt in het gesprek met de rapporteurs. Deze slides geven een samenvatting van de ontwerpkeuzes zoals reeds door de ECB voorzien.

³⁵ [Progress on the investigation phase of a digital euro – second report](#), ECB, 21 december 2022. Hierna: tweede voortgangsrapportage ECB.

³⁶ Tweede voortgangsrapport ECB, zie ook de slide van de ECB: 'A strong private-public partnership will be needed' in bijlage 2.

³⁷ Zie ter informatie de webpagina van DNB over PSD2: [Wat u moet weten over PSD2](#).

³⁸ [Progress on the investigation phase of a digital euro – third report](#), ECB, 24 april 2023. Hierna: derde voortgangsrapport ECB.

partijen zijn daarmee het aanspreekpunt voor de klant, vergelijkbaar met het normale klantcontact tussen consument en bank. Ook worden deze (financiële) instellingen verantwoordelijk voor 'know-your-customer' en anti-witwas- en terrorismefinancieringscontroles. De benodigde gebruikersinterfaces (apps, websites) en omwisseldiensten worden daarmee ook door de betreffende instelling verzorgd. Gebruikers kunnen in dat geval de digitale euro gebruiken via bestaande apps voor online bankieren/betalingen van betalingsdienstverleners. Daarnaast wil de ECB zelf een app aanbieden waarmee gebruikers toegang kunnen krijgen tot de digitale euro. Deze ECB-app zou een geharmoniseerd toegangspunt moeten bieden voor basisbetalingsfunctionaliteiten.³⁹

De ECB heeft een pilot afgerond met vijf bedrijven om een concept-gebruikersinterface te ontwikkelen voor de digitale euro. Het doel is volgens de ECB om te testen hoe de beoogde ontwerpkeuzes voor de digitale euro technisch kunnen worden geïmplementeerd en geïntegreerd in het bestaande Europese betalingslandschap. Opvallendste uitkomst van de pilot is dat er grote twijfels zijn of de bestaande technologie in staat is om op korte tot middellange termijn (vijf tot zeven jaar) een productieklare en veilige offline-oplossing te leveren die voldoet aan de eisen en op de schaal die is voorzien voor de digitale euro.⁴⁰

5.3 Privacy-by-design

De ECB heeft in de tweede voortgangsrapportage bekendgemaakt dat de digitale euro zo wordt ontworpen dat de betrokkenheid van de ECB bij de verwerking van gebruikersgegevens tot een minimum kan worden beperkt. Zo zou de ECB niet kunnen afleiden hoeveel digitale euro een individuele eindgebruiker bezit, noch het betalingspatroon van eindgebruikers kunnen inzien. ECB-directielid Panetta noemt dit in gesprekken met de rapporteurs en in het Europees Parlement⁴¹ 'privacy by design'. De ECB legt in gesprekken uit dat gewerkt wordt aan een systeem waardoor het de ECB niet bekend is welke digitale euro bij welke persoon hoort. De koppeling tussen de digitale euro's en de gebruiker van wie deze digitale euro's zijn, vindt daarvoor plaats bij de betaaldienstverlener waar de gebruiker een digitale euro-rekening heeft. Deze tussenpartij heeft wel inzicht in de gegevens van de gebruiker, en zal deze gegevens ook nodig hebben om te kunnen voldoen aan bijvoorbeeld de anti-witwas en terrorismefinancieringsregelgeving. De ECB stelt dat deze mate van privacy van doorslaggevend belang is voor het vertrouwen in een digitale euro, en daarmee het toekomstige gebruik door consumenten.⁴²

De uiteindelijke afweging tussen privacy en andere beleidsdoelstellingen, zoals het tegengaan van witwassen, het tegengaan van terrorismefinanciering, het voorkomen van belastingontduiking of de naleving van sancties, zal wat de ECB betreft door

³⁹ Derde voortgangsrapportage

⁴⁰ 'Digital euro – Prototype summary and lessons learned', ECB, 26 mei 2023.

⁴¹ Zie de speech van ECB-directielid Panetta in het Europees Parlement van 23 januari 2023: '[The digital euro: our money wherever, whenever we need it](#)'.

⁴² Zie ook de slide van de ECB: 'Preserving privacy by default and by design' in bijlage 2.

Europese medewetgevers moeten worden gemaakt. Dit betreft ook de mogelijkheid voor een risico gebaseerde benadering die meer privacy toestaat bij minder risicovolle transacties. Een mogelijke uitwerking hiervan is anonimiteit bij betalingen onder een bepaald bedrag, vergelijkbaar met de anonimiteit van contante betalingen. Daarover geeft de ECB in gesprekken aan dat de anonimiteit van contante betalingen lastig naar de digitale wereld te brengen is.

Ook de Eurogroep benadrukt in haar verklaring van 16 januari 2023 dat de digitale euro, om succesvol te kunnen zijn, het vertrouwen van de gebruikers zal moeten waarborgen, waarvoor privacy een sleutelrol zal spelen. Tegelijkertijd is de Eurogroep van mening dat het ontwerp van een digitale euro in overeenstemming moet zijn met andere beleidsdoelstellingen, zoals het voorkomen van witwassen van geld, illegale financiering, belastingontduiking en het waarborgen van de naleving van sancties. De Eurogroep stelt daarom een risico-gebaseerde aanpak voor waarbij meer privacy mogelijk is bij minder risicovolle transacties.⁴³

In hoeverre een dergelijke risico-gebaseerde aanpak het mogelijk maakt dat met de digitale euro anonieme betalingen kunnen worden gedaan tot een bepaald maximumbedrag per transactie en per maand, zoals beoogd in de motie Alkaya/Heinen van 31 maart 2022⁴⁴, is op dit moment nog de vraag. Met de beoogde inrichting lijkt de ECB eerder uit te komen op het niveau van privacy van een gewone bankrekening dan van contante betalingen.

5.4 Programmeerbaarheid

Bij de bespreking in het Europees Parlement in januari 2023 heeft Panetta benadrukt dat de digitale euro geen vorm wordt van programmeerbaar geld: *“but let me be clear: the digital euro would never be programmable money. The ECB would not set any limitations on where, when or to whom people can pay with a digital euro. That would be tantamount to a voucher. And central banks issue money, not vouchers.”*⁴⁵ De rapporteurs krijgen in gesprek met de ECB dezelfde boodschap.⁴⁶ Wel voorziet de ECB de mogelijkheid voor het programmeren van betaalopdrachten. Daarvoor wordt de term conditionele betalingen gebruikt: betalingen waarbij mensen kunnen besluiten om een automatische betaling te autoriseren wanneer aan vooraf gedefinieerde voorwaarden wordt voldaan.

De Eurogroep heeft in zijn verklaring van 16 januari ook benadrukt dat de digitale euro geen programmeerbaar geld kan zijn. Dit betekent dat er bijvoorbeeld geen restricties mogen zijn van het type goederen of diensten dat kan worden aangeschaft met een

⁴³ Eurogroep statement van 16 januari 2023.

⁴⁴ [Motie van de leden Alkaya en Heinen](#) over mogelijk maken van anonieme betalingen met de digitale euro tot een bepaald maximumbedrag per transactie en per maand, 31 maart 2022, Kamerstuk, 2021-2022, 21501-07 nr. 1829.

⁴⁵ [The digital euro: our money wherever, whenever we need it \(europa.eu\)](#)

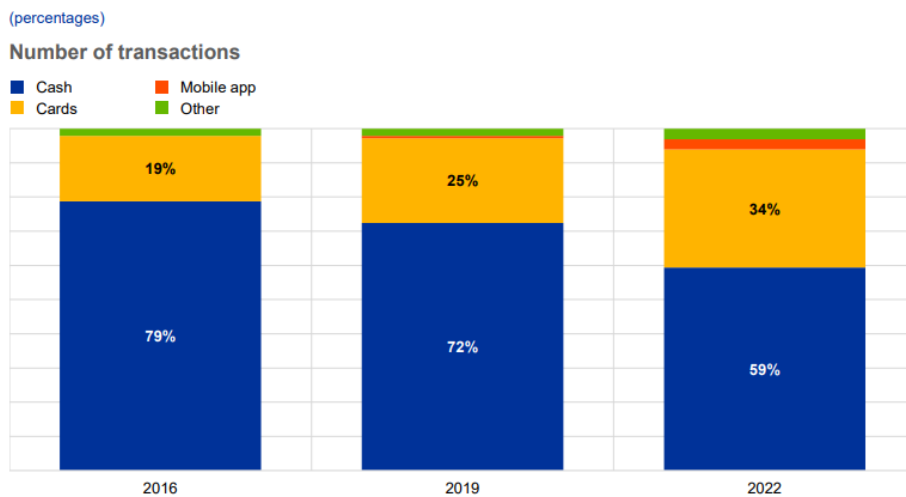
⁴⁶ Zie ook de slide van de ECB: 'Programmability' in bijlage 2.

digitale euro, of de termijn waarbinnen een digitale euro kan worden uitgegeven. In de Kamerbrief van 16 mei 2023 legt de minister uit dat mede op aandringen van Nederland, in Europees verband voortaan zal worden gesproken over 'conditional payments' in plaats van 'programmable payments'. Deze laatste term zou verwarrend zijn omdat hiermee geen programmeerbaar geld, maar programmeerbare betalingsopdrachten worden bedoeld.⁴⁷

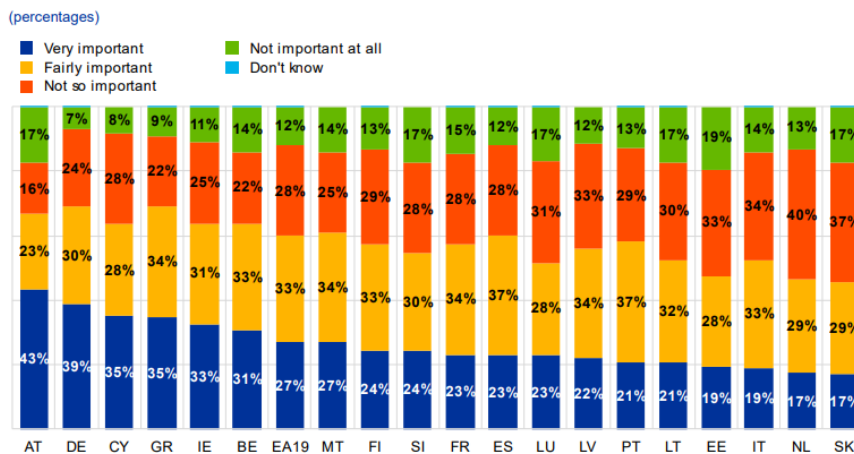
5.5 Impact op het gebruik van contant geld

Onderstaande figuren geven inzicht in het gebruik van contant geld en andere betaalopties in de eurozone (boven) en in de verschillende lidstaten (onder).

Share of payment instruments used at the POS in terms of number and value of transactions, 2016-2022, euro area

The importance of having the option to pay with cash, by country

Bron: Study on the payment attitudes of consumers in the euro area, ECB.⁴⁸

⁴⁷ Kamerbrief mogelijke vormgeving en planning digitale euro, 16 mei 2023.

⁴⁸ 'Study on the payment attitudes of consumers in the euro area', ECB, december 2022.

Hoewel de digitale euro niet bedoeld is als vervanging van contante betalingen,⁴⁹ is het teruglopend gebruik van contant geld een belangrijke aanleiding voor de digitale euro. De introductie van een nieuw alternatief voor contant geld, dat tevens de functie van contant geld bij storting zou kunnen overnemen, zal naar verwachting een deel van het gebruik van contant geld kunnen vervangen. Daar komt bij dat, zoals ook het kabinet opmerkt, zonder brede adoptie de digitale euro de beleidsmatige doelen niet kan bereiken.⁵⁰ Daarmee is het aannemelijk dat de digitale euro het teruglopend gebruik van contant geld kan versnellen. De vrees dat de digitale euro ertoe kan leiden dat het gebruik van contant geld verder wordt teruggedrongen, komt ook veelvuldig naar voren uit het marktonderzoek van de ECB.⁵¹

5.6 Wettig betaalmiddel en acceptatieplicht

De Europese Commissie heeft aangekondigd in haar werkprogramma 2023 om, parallel aan het voorstel voor een digitale euro, te komen met een voorstel om de status als wettig betaalmiddel van contant geld in euro te reguleren.⁵² De Commissie zet hierbij in op een consistente behandeling van contant geld en de digitale euro. Volgens de Europese Commissie ondersteunt een status als wettig betaalmiddel de acceptatie en bruikbaarheid van een digitale euro.

Het is, zo geeft de minister ook aan in de Kamerbrief van 16 mei, nog de vraag wat de status van een wettig betaalmiddel precies zou betekenen en hoe een balans gevonden kan worden tussen brede toegang tot en acceptatie van de digitale euro als betaalmiddel en het voorkomen van acceptatiedwang met het oog op contractuele vrijheid. De minister stelt sceptisch te staan tegenover het afdwingen van het gebruik van een digitale euro, bijvoorbeeld door een acceptatieplicht.

5.7 Waarborgen financiële stabiliteit

De introductie van een digitale euro kan leiden tot risico's voor de financiële stabiliteit. Indien geld in grote mate wordt aangehouden als digitale euro's, en niet meer bij de bank, verliezen banken een deel van hun deposito's als stabiele en zekere vorm van financiering. Dit kan gevolgen hebben voor de kredietverlening van banken. Daarnaast kan een digitale euro, als ultieme veilige haven voor spaargeld, het risico op bankrups vergroten. Bij een bankrups worden er in korte tijd veel deposito's opgenomen, waardoor een bank niet voldoende liquide middelen overhoudt en in de problemen kan komen. Door de aard van een digitale euro, zouden grote hoeveelheden deposito's met een enkele muisklik kunnen worden omgezet naar 'veilige' digitale euro's.

Om bankrups te voorkomen en de risico's voor de financiële stabiliteit te beperken, is de ECB voornemens om het gebruik van de digitale euro als vorm van belegging of spaarmiddel te beteugelen. In eerdere ECB-rapporten werd hiervoor naar zowel

⁴⁹ Zie daarover het Eurogroep [statement van 16 januari](#) en bijvoorbeeld de [FAQ](#) van de ECB over de digitale euro.

⁵⁰ Zie de [Kamerbrief ontwerpkeuzes digitale euro](#), 7 mei 2022.

⁵¹ 'Study on New Digital Payment Methods', ECB, maart 2022.

⁵² [Werkprogramma Europese Commissie 2023](#).

kwantitatieve limieten voor het aanhouden van digitale euro's als rentedifferentiatie werd gekeken. Rentedifferentiatie zou betekenen middels een *rente-tiering* het aanhouden van grotere hoeveelheden digitale euro's minder aantrekkelijk wordt doordat de kosten voor het aanhouden van digitale euro's bij hogere bedragen toenemen. In de gesprekken met de ECB blijkt dat een kwantitatieve limiet voor het aanhouden van digitale euro's als meest praktische en haalbare optie wordt gezien.⁵³ Hierbij wordt gedacht aan een bedrag van 3000 euro. Hiermee wil de ECB tevens voorkomen dat de digitale euro als spaarmiddel kan worden gebruikt.

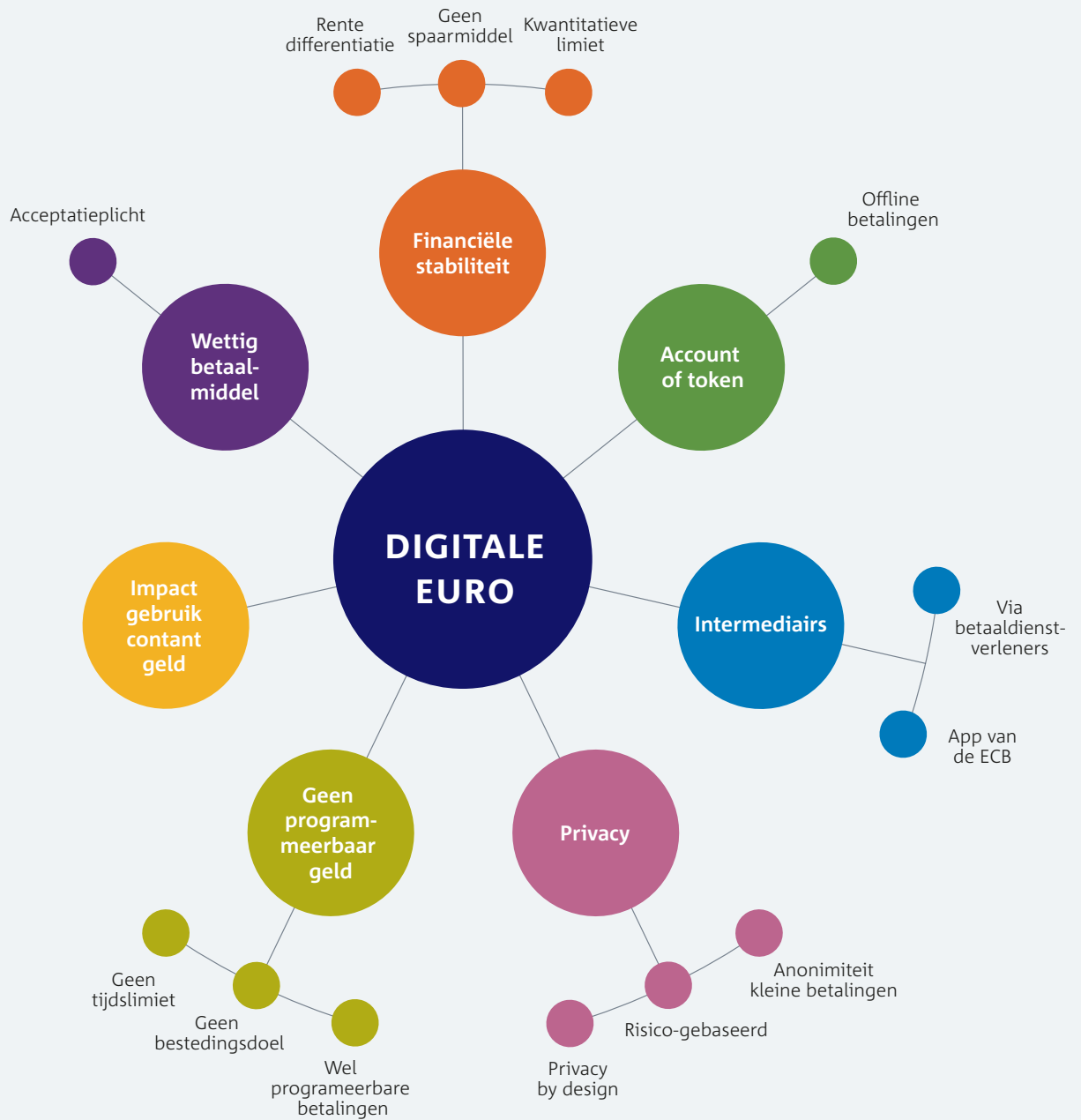
Hoewel de zorgen voor de financiële stabiliteit begrijpelijk zijn, beperken deze limieten het gebruiksgemak en de functionaliteit van de digitale euro. Dit kan in grote mate de mogelijkheid beperken om de concurrentie in financiële sector te vergroten. Zeker de keuze om de digitale euro slechts te richten op betalingen, en niet op sparen beperkt de mate waarin de digitale euro een alternatief vormt voor commerciële banken. Hiermee lijkt de digitale euro niet de rol te kunnen vervullen die de WRR had voorzien om de verwevenheid tussen de publieke en commerciële rol van banken te verminderen. De WRR sprak in dit kader in het rapport *Geld en Schuld: de publieke rol van banken*⁵⁴ over de digitale euro als 'een publiek verankerd alternatief voor betalen en sparen'.

In de Kamerbrief *Ontwerpkeuzes van de digitale euro* van 5 juli 2022 schrijft ook de minister nog over de 'disciplinerende werking' van een digitale euro, waarbij de afhankelijkheid van huishoudens en bedrijven van commerciële banken wordt beperkt door een volwaardig alternatief te bieden voor spaar-, leen- en betaaldiensten. Dit zou leiden tot een stimulans voor de weerbaarheid, innovatie en klantgerichtheid van banken. Door het beperken van de functionaliteiten van de digitale euro, is het de vraag in hoeverre deze disciplinerende werking van de digitale euro van de grond komt.

⁵³ Zie ook de slide van de ECB: 'Excessive use of digital euro as an investment best avoided through design' in bijlage 2.

⁵⁴ [Geld en schuld: De publieke rol van banken](#), Wetenschappelijke Raad voor Regeringsbeleid, 17 januari 2019.

ONTWERPKEUZES DIGITALE EURO

6 Vervolgstappen Tweede Kamer

Met dit eindverslag ronden de rapporteurs digitale euro hun rapporteurschap af. De verdere behandeling van het wetgevend voorstel van de Europese Commissie is aan de commissie Financiën. De rapporteurs doen daarvoor de volgende aanbevelingen.

Op 28 juni 2023 wordt naar verwachting het wetgevend voorstel voor de digitale euro van de Europese Commissie gepresenteerd. Het voortouw bij dit voorstel ligt bij de commissie Financiën. Tijdens de procedurevergadering van 6 juli 2023, de laatste procedurevergadering voor het zomerreces, kan de commissie Financiën besluiten over de behandeling van dit voorstel.

De rapporteurs digitale euro stellen voor om de minister te vragen geen onomkeerbare stappen te zetten in de onderhandelingen over dit voorstel in Brussel, totdat de commissie Financiën na het zomerreces overleg heeft kunnen voeren met de minister over de Nederlandse inzet. Het BNC-fiche, waarin het kabinet nieuwe EU-voorstellen beoordeelt, zal dan ook beschikbaar zijn. Daarnaast stellen de rapporteurs digitale euro voor om de minister te vragen maandelijks aan de Kamer te rapporteren over de ontwikkelingen in de Brusselse onderhandelingen op dit dossier.⁵⁵ Tevens geven de rapporteurs de commissie Financiën in overweging om het ministerie van Financiën te verzoeken om, gezamenlijk met DNB, een technische briefing te verzorgen over de digitale euro. Ook deze briefing kan na het zomerreces worden ingepland.

Op 4 juli 2023 spreekt de commissie Financiën digitaal met eurocommissarissen Dombrovskis (uitvoerend vicevoorzitter voor 'Een economie die werkt voor mensen') en Gentiloni (economie). De rapporteurs geven de commissie Financiën in overweging om ook in dit gesprek de digitale euro aan de orde te laten komen.

Inhoudelijk zijn in dit eindverslag verschillende aandachtspunten bij de ontwikkeling van een digitale euro aan de orde gekomen. De rapporteurs concluderen dat de uitwerking van een belangrijk deel van deze aandachtspunten afhankelijk zal zijn van de gekozen vormgeving van een digitale euro. In de Europese wetgeving voor een digitale euro zal worden vastgelegd hoe de essentiële bouwstenen van een digitale euro eruit komen te zien. De rapporteurs bevelen de commissie Financiën aan om bij de behandeling van dit voorstel specifiek aandacht te hebben voor een solide vastlegging van deze essentiële ontwerpkeuzes, zodat, ook voor de toekomst, een digitale euro voldoet aan de aandachtspunten en voorwaarden die de Tweede Kamer daarvoor ziet.

⁵⁵ Normaliter heeft de Tweede Kamer het instrument 'parlementair behandelvoorbehoud' om deze afspraken vast te leggen, maar doordat het voorstel zodanig kort voor het zomerreces wordt gepubliceerd, is het niet mogelijk om de procedurele stappen voor een behandelvoorbehoud nog te zetten voorafgaand aan het zomerreces binnen de daarvoor geldende wettelijke termijnen. De hier voorgestelde werkwijze komt in materiele zin overeen met de stappen van een behandelvoorbehoud. Zie ter informatie de webpagina van de Tweede Kamer: [Bovenop Europa](#)

Literatuurlijst

ECB:

- ['Report on a digital euro'](#), ECB, oktober 2020.
- ['Digital euro experimentation: scope and key learnings'](#), ECB, juli 2021.
- ['Study on New Digital Payment Methods'](#), ECB, maart 2022.
- ['The case for a digital euro: key objectives and design considerations'](#), ECB, juli 2022.
- ['Study on New Digital Payment Methods'](#), ECB, september 2022.
- ['Progress on the investigation phase of a digital euro'](#), ECB, september 2022.
- ['Progress on the investigation phase of a digital euro – second report'](#), ECB, 21 december 2022.
- ['Study on the payment attitudes of consumers in the euro area'](#), ECB, december 2022.
- ['Progress on the investigation phase of a digital euro – third report'](#), ECB, 24 april 2023.
- ['Digital euro – Prototype summary and lessons learned'](#), ECB, 26 mei 2023.

DNB:

- ['DNB Visie op Betalen 2022-2025'](#), DNB, april 2020.
- ['Digitaal centralebankgeld Doelstellingen, randvoorwaarden en ontwerpkeuzes'](#), Occasional Study vol 18-1, DNB, 2020.
- ['What triggers consumer adoption of CBDC'](#), Working Paper, DNB, april 2021.

Economic Governance and EMU Scrutiny Unit Europees Parlement:

- ['Digital Euro: When in doubt, abstain \(but be prepared\)'](#), Ignazio Angeloni, april 2023
- ['Digital Euro: An assessment of the first two progress reports'](#) Christian Hofmann, april 2023
- ['Digital Euro: An assessment of the first two ECB progress reports'](#) Cyril Monnet, april 2023
- ['Digital Euro: An assessment of the first two progress reports'](#), Dirk Niepelt, april 2023
- ['A legal framework for the digital euro - An assessment of the ECB's first three progress reports'](#), Seraina Grünewald, mei 2023
- ['Digital euro's legal framework - The legal framework concerning legal tender, privacy and inclusion'](#), Annelieke Mooij, juni 2023

Overig:

- ['Central bank currencies going digital'](#), Maria Demertzis, Bruegel, 27 april 2021.
- ['Eindrapport Digitaal centralebankgeld; een overzicht van mogelijkheden, risico's en aandachtspunten'](#), Rapporteurs digitaal centralebankgeld, Tweede Kamer, februari 2021.
- ['Kenntnis und Einstellungen zum „Digitalen Euro'](#), Bundesverband Deutscher Banken, mei 2023.

Bijlage 1. Juridisch raamwerk digitale euro

De Europese Commissie werkt bij het wetgevend voorstel voor een digitale euro met artikel 133 VWEU als rechtsgrondslag. Artikel 133 VWEU stelt dat "onverminderd de bevoegdheden van de Europese Centrale Bank, het Europees Parlement en de Raad, volgens de gewone wetgevingsprocedure, de maatregelen vast[stellen] die nodig zijn voor het gebruik van de euro als enige munteenheid. Deze maatregelen worden vastgesteld na raadpleging van de Europese Centrale Bank". Dit betekent dat instemming van het Europees Parlement is vereist, en binnen de Raad bij gekwalificeerde meerderheid wordt beslist. Ook mag het voorstel geen inbreuk maken op de bevoegdheden van de ECB.

In de Kamerbrief van 16 mei 2023 heeft de minister uiteengezet welke rechtsgrondslagen mogelijk een basis kunnen vormen voor de digitale euro. Ook heeft de minister onderzocht of het voor de introductie van een digitale euro voor de hand zou liggen om een rechtsgrondslag te kiezen waarbij unanimiteit in de Raad vereist is. De minister concludeert dat er voor de digitale euro geen passende rechtsgrondslag is waarbij unanimiteit vereist is.

Waar helder is welke rechtsgrondslag de Europese Commissie voorziet voor het wetgevende voorstel over een digitale euro, is nog niet duidelijk op welke juridische basis de ECB vervolgens besluit om een digitale euro daadwerkelijk uit te geven. In haar eerste rapport over een digitale euro schrijft de ECB dat de uiteindelijk vormgeving van een digitale euro bepaalt op welke juridische basis de digitale euro vervolgens kan worden uitgegeven.⁵⁶ Hierbij bestaan voor de ECB twee mogelijke rechtsgrondslagen: artikel 127 en artikel 128 van het VWEU.

Artikel 127 VWEU bepaalt dat het handhaven van prijsstabiliteit het hoofddoel is van de ECB en dat de ECB, onverminderd het doel van prijsstabiliteit, het algemene economische beleid in de Unie ondersteunt. Artikel 128 geeft de ECB het alleenrecht tot de uitgifte van bankbiljetten in de Europese Unie.

De voornaamste reden in de communicatie van de ECB voor de digitale euro lijkt de functie als 'monetair anker'. Deze rol wordt op dit moment vervuld door bankbiljetten, die de ECB uitgeeft op basis van artikel 128 VWEU. De digitale euro zou, net als euromunten en biljetten, een vorm van 'publiek geld' moet vormen en wordt door de ECB voorgesteld als een opwaardering van contant geld naar het digitale tijdperk. Dit pleit ervoor om ook de juridische basis voor de uitgifte van bankbiljetten te gebruiken

⁵⁶ ['Report on a digital euro'](#), ECB, oktober 2020.

voor de uitgifte van een digitale euro door de ECB.⁵⁷ Daarvoor zou de digitale euro moeten kunnen worden gekwalificeerd als een digitaal equivalent van een bankbiljet.

Indien artikel 128 VWEU wordt gebruikt als juridische basis voor een digitale euro, heeft dit, zoals de ECB ook stelt, gevolgen voor de vormgeving van de digitale euro. Een digitale euro uitgegeven op de juridische basis voor de uitgifte van bankbiljetten, zou de essentiële kenmerken van bankbiljetten moeten overnemen.⁵⁸ Dit roept vragen op over bepaalde ontwerpkeuzes zoals nu voorzien voor een digitale euro, omdat deze bijvoorbeeld wat betreft privacy en strikte houderlimieten, verschillen van het concept van bankbiljetten. Ook is een bankbiljet bij uitstek token-based, wat de keuze voor een account-based digitale euro op basis van artikel 128 VWEU kan bemoeilijken.

⁵⁷ In een juridische analyse voor het Europees Parlement beargumenteert professor Grünewald ook dat artikel 128 VWEU als juridische basis zou moeten dienen voor de uitgifte van een digitale euro door de ECB: [A legal framework for the digital euro - An assessment of the ECB's first three progress reports](#), Seraina Grünewald, mei 2023.

⁵⁸ Zie ook Grünewald, mei 2023.

Bijlage 2. Documentatie ECB

De ECB heeft tot nog toe een drietal voortgangsrapportages gepubliceerd over de onderzoeksfase naar een digitale euro. Deze voortgangsrapportages geven een beeld van de doelstellingen die de ECB ziet voor een digitale euro, de ontwerpkeuzes die de ECB reeds gemaakt heeft en wat technisch mogelijk is. Hieronder worden de voortgangsrapportages kort samengevat.

Eerste voortgangsrapport ECB

Op 29 september 2022 heeft de ECB het eerste voortgangsrapport gepubliceerd.⁵⁹ Dat rapport gaat in op de doelstellingen voor een digitale euro, identificeert de mogelijke gebruiksvormen en bevat een eerste reeks fundamentele ontwerpkeuzes. Het rapport motiveert de digitale euro als instrument om de rol van publiek, door de overheid uitgegeven, geld als monetair anker van het betalingssysteem ook in het digitale tijdperk bij een teruglopend gebruik van cash te behouden. Daarnaast zou de digitale euro bijdrage aan de strategische autonomie van Europa. Het rapport gaat in op het belang van privacy, maar merkt gelijktijdig op dat volledige anonimiteit geen haalbare optie is, mede met het oog op de wetgeving ter voorkoming van witwassen en terrorismefinanciering. Tot slot schets het rapport de opties om de mogelijke gevolgen van introductie van een digitale euro voor de financiële stabiliteit te mitigeren. De ECB vreest dat als gebruikers grote bedragen aanhouden, een digitale euro kan leiden tot een structurele vervanging van bankdeposito's, wat op zijn beurt gevolgen kan hebben voor het monetaire beleid, de financiële stabiliteit en de kredietverlening aan de reële economie. De ECB overweegt daarom limieten aan de hoeveel digitale euro's die kunnen worden aangehouden of rentedifferentiatie om het gebruik van een digitale euro als spaarmiddel te ontmoedigen.

Tweede voortgangsrapport ECB

Op 21 december 2022 heeft de ECB het tweede voortgangsrapport gepubliceerd.⁶⁰ Het rapport beschrijft een tweede reeks ontwerpkeuzes die door de ECB zijn gemaakt en beschrijft de rollen van de ECB en onder toezicht staande instellingen in het toekomstige digitale euro-ecosysteem.

De ECB voorziet een digitale euro die via commerciële tussenpersonen wordt uitgegeven. Hierdoor zullen onder toezicht staande instellingen (zoals banken en betaaldienstverleners) een belangrijke rol spelen bij de digitale euro en verantwoordelijk zijn voor het klantcontact, vergelijkbaar met het normale klantcontact tussen consument en bank. Ook worden deze financiële instellingen verantwoordelijk voor 'know-your-customer' en anti-witwas- en terrorismefinancieringscontroles. De benodigde gebruikersinterfaces (apps, websites) en omwisseldiensten worden daarmee ook door de betreffende financiële instelling verzorgd.

⁵⁹ ['Progress on the investigation phase of a digital euro'](#), ECB, september 2022.

⁶⁰ ['Progress on the investigation phase of a digital euro – second report'](#), ECB, 21 december 2022.

Bijkomend voordeel voor de ECB is dat wanneer een digitale euro via commerciële tussenpersonen wordt uitgegeven, de ECB minder inzicht nodig heeft in privacygevoelige data. Hierdoor kan de digitale euro zo worden ontworpen dat de betrokkenheid van de ECB bij de verwerking van gebruikersgegevens tot een minimum wordt beperkt. Zo zou de ECB niet kunnen afleiden hoeveel digitale euro's een individuele eindgebruiker bezit, noch het betalingspatroon van eindgebruikers kunnen inzien. De ECB wil dat betalen in digitale euro altijd een optie is, ook offline, ongeacht land van herkomst of gekozen tussenpartij. Hiertoe werkt de ECB aan een gezamenlijke set regels, standaarden en procedures. De digitale euro zal, net als cash en in tegenstelling tot commerciëlebankgeld, een directe claim zijn op de centrale bank. Daarmee komt elke digitale euro op de balans van de ECB. De ECB wil mede daarom de transactieverwerking voor de digitale euro in eigen beheer houden.

Derde voortgangsrapport ECB

Op 24 april 2023 heeft de ECB de derde voortgangsrapportage gepubliceerd.⁶¹ In dit rapport gaat de ECB in op ontwerpkeuzes met betrekking tot de toegang tot de digitale euro, tegoeden en onboarding, distributie, diensten en functionaliteiten. De ECB wil de digitale euro bij de eerste releases beschikbaar maken voor EU-ingezetenen, handelaren en overheden van het eurogebied. De ECB voorziet een uniforme limiet voor de maximale hoeveelheid digitale euro's die mogen worden aangehouden. Deze limiet zou de dagelijkse betalingen moeten kunnen dekken. Onboarding voor de digitale euro (bv. de identificatie- en autorisatiestappen die nodig zijn om een digitale eurrekening te openen), moet de wettelijke procedures volgen die al zijn vastgesteld voor het openen van een 'normale' betaalrekening.

Betaaldiensteverleners, in de zin van de PSD2, zouden verantwoordelijk worden voor de distributie van de digitale euro. Gebruikers kunnen toegang krijgen tot hun digitale euro's door middel van de al bestaande online bank- of betaalomgeving, of door middel van een applicatie die zal worden aangeboden door de ECB. De ECB voorziet dat de eerste digitale euro-releases eindgebruikers de mogelijkheid zullen bieden om te betalen via contactloze betalingen, QR-codes en online. Ook offline-betalingen moeten mogelijk worden. Wanneer de digitale euro met succes in het eurogebied is geïntroduceerd, overweegt de ECB om ook *cross-currency*-functionaliteiten (tussen verschillende valuta) te ondersteunen.

Werkbezoek rapporteurs ECB

Op 3 april 2023 hebben de rapporteurs digitale euro een werkbezoek gebracht aan de ECB. Hieronder volgt een overzicht van de presentaties die de ECB tijdens dit werkbezoek heeft gegeven.

⁶¹ ['Progress on the investigation phase of a digital euro – third report'](#), ECB, 24 april 2023.

Welcome session: Digital Euro – future of public money –

What is a digital euro?

“The digital euro is a **digital central bank liability** for **retail payments** of citizens and businesses in the **entire euro area**”

Complementing, not substituting, cash and wholesale central bank deposits

Supervised intermediaries (payment service providers - PSPs, such as banks) will **facilitate the distribution** of a digital euro

Digital euro as **source of innovation and public good**, shall not crowd out banks nor hinder innovation in payments

www.ecb.europa.eu ©

Why issue a digital euro?

Ensure access to **public money** and its role as monetary anchor

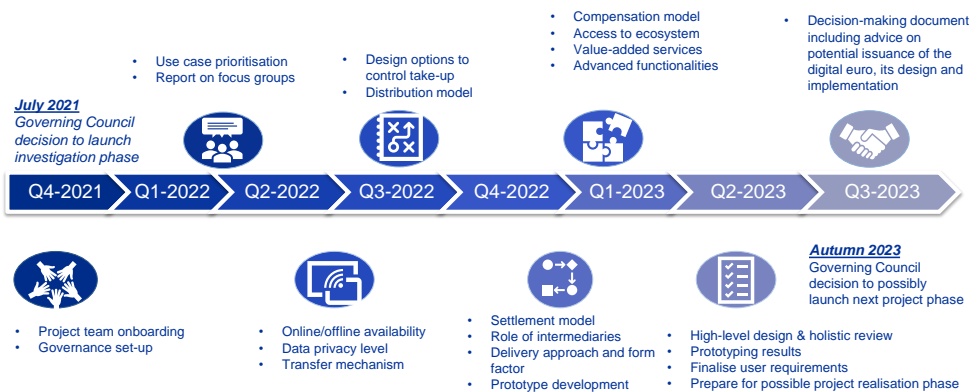
Protect the European **strategic autonomy** and monetary sovereignty, while avoiding **market dominance** of private providers

3

www.ecb.europa.eu ©

Where do we currently stand?

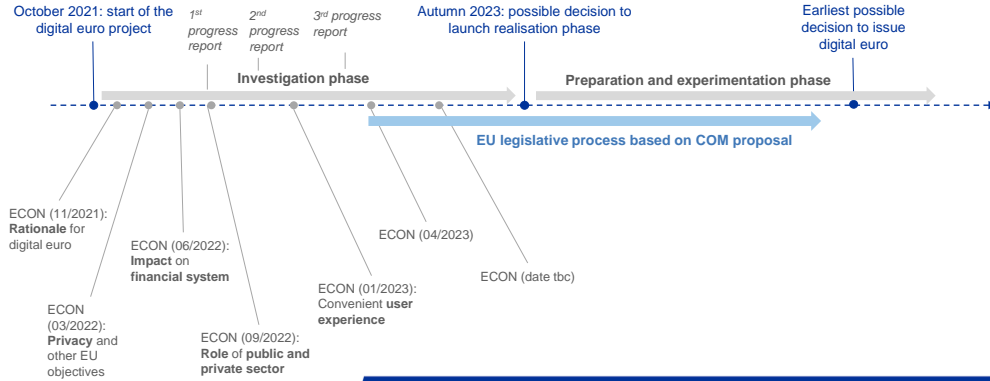
Tentative - timeline is subject to change

4

www.ecb.europa.eu ©

Timeline of EU legislative process

Stakeholder engagement

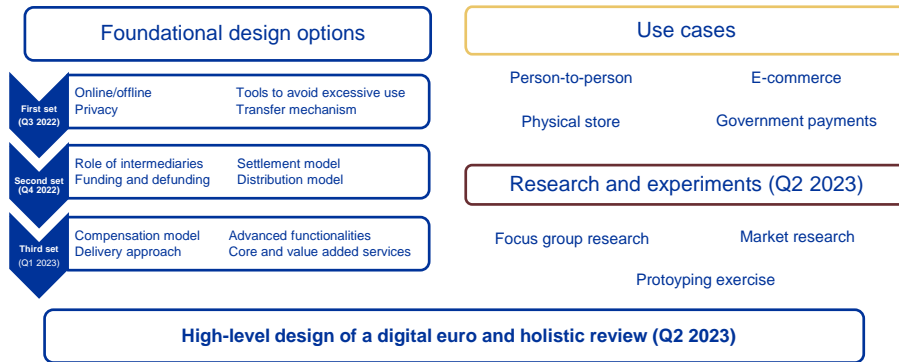
Engagement with stakeholders to facilitate the appropriate specification and implementation of a digital euro:

<p>European Parliament</p> <p>European Commission</p> <p>Eurogroup</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Close coordination with the Eurosystem on design and business model decisions. The European institutions and policymakers provide important input/feedback on the analysis of design decisions. • The European Parliament and euro area finance ministers in the Eurogroup discuss major design issues and policy-relevant aspects of a digital euro on a regular basis. • The Union co-legislators (European Parliament, EU Council) will also adopt legislation to establish a digital euro, based on a legislative proposal by the Commission.
<p>Digital Euro Market Advisory Group (MAG)</p> <p>Euro Retail Payments Board (ERPB)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Listening to the market stakeholders both from the demand and supply sides of the retail payments ecosystem, this includes consumers, merchants, payment institutions and banks.
<p>ECB Civil Society Seminars</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Seminars where ECB experts present the work and exchange views with representatives from European civil society organisations.

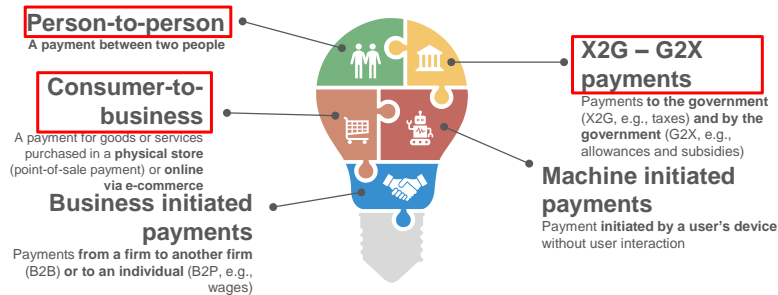
Session 1: Digital Euro – foundational design options

Taking stock and road ahead

Digital euro use cases

A digital euro use case describes a common payment scenario:

Preserving privacy by default and by design

- The digital euro design will ensure **privacy of personal data and payments...**
- The **ECB will not have information** on people's holdings, their transaction histories or payment patterns.
 - Data are **only accessible to intermediaries for regulatory compliance**.
 - The digital euro is **NOT** about **programmable money**.

...while **legislators will decide on the right balance between privacy and other public policy objectives**.

- A **risk-based approach** could allow more privacy for less risky transactions.
- **Offline digital euro** could provide a level of privacy similar to cash.

Programmability

The digital euro **will never be programmable** money...

The ECB would not set **any limitations** on where, when or to whom people can pay with a digital euro.

...but it will allow for **conditional or automated payments**

People could decide to **authorise an automatic payment** where pre-defined conditions of their own choosing are met.

Excessive use of digital euro as an investment best avoided through design

Any **undesirable consequences** that may result from the issuance of a digital euro for financial stability, monetary policy or the provision of services by financial intermediaries are **best mitigated through its design**

Potential design features

Tools to limit holdings

Limits on individual holdings (with "waterfall" function as an option)

Price-based tools

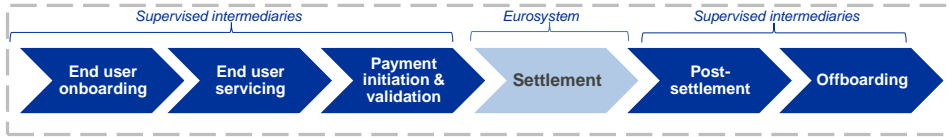
(tiered) remuneration

Parameterisation and activation

Parameterisation closer to digital euro issuance, preference for simplicity and effectiveness

Session 2: Digital Euro – role of intermediaries

A strong private-public partnership will be needed

Supervised **intermediaries will play a key role in the distribution** and making the digital euro as a public good **accessible to citizens**:

- **Managing digital euro end users** (incl. opening account/wallets).
- **Funding and defunding** of user's digital euro holdings (individuals and merchants).
- **Initiating, processing and managing of digital euro transactions** (incl. fraud prevention and management as well as dispute management).
- Potentially offering **value added services** to improve user experience.

2

www.ecb.europa.eu ©

A scheme approach will ensure pan-European reach and common payment experience

*If a citizen is provided with a **digital euro payment instrument** by one intermediary in one country, they should be able to use this instrument without barriers to pay **at any merchant in the euro area, independent of the intermediary and the country** of the merchant.*

The Eurosystem pursues a **scheme approach** to distribute digital euro:

- Digital euro scheme would define a set of **common rules, standards and procedures** which would ensure **pan euro area reach**.
- Promote a **harmonised** end-user payment experience.

- Provides the **flexibility** to respond to user preferences and habits.
- Allows for the most degrees of **freedom** for the market to distribute the digital euro and develop **innovative front-end solutions**.

3

www.ecb.europa.eu ©

Enabling users to pay with digital euro

Supervised intermediaries could integrate the digital euro into their **existing mobile banking applications**

In addition, a **new 'digital euro app'** would provide access to digital euro services of intermediaries, increasing choice for end-users and intermediaries & contributing to **financial inclusion**, an approach strongly supported by consumers and merchants.

Users could initiate payments via **QR-codes** (P2P, e-commerce & in-store), **"alias/proxy" functionalities** (P2P & e-commerce), or **NFC** technology (in-store)

Core principles of a compensation model to incentivise distribution

- 1 Free of charge for consumers to meet their basic payments needs
- 2 Network effects which generate economic incentives for acquirers and merchants
- 3 Comparable economic incentives for issuers
- 4 Eurosystem bears its own costs, as for the production and issuance of banknotes

Bijlage 3. Behandeling digitale euro in andere nationale parlementen

In juli 2021⁶² en april 2023⁶³ zijn er vanuit het Nederlandse parlement vragen over de digitale euro uitgezet via het European Center of Parliamentary Research and Documentation (ECPRD) aan de verschillende nationale parlementen van de Eurozone om hun betrokkenheid bij de digitale euro te kunnen meten. Landen als Litouwen, Letland, Spanje, Duitsland en Frankrijk zijn actief op het onderwerp, onder andere door middel van actieve communicatie met de nationale centrale banken en actieve positionering in Europa. Oostenrijk is eveneens actief op Europees niveau en is daarbij voornamelijk gefocust op de waarborging van het behoud van contant geld. Dit staat in contrast met onder andere Slowakije, Slovenië, België, Portugal en Cyprus, waar niet of slechts in zeer beperkte mate over de digitale euro gesproken is.

Uit de aangeleverde reacties kan worden opgemaakt dat bij andere parlementen, over het geheel, vergelijkbare zorgen rondom privacy, de waarborging van contant geld, de status van wettigbetaalmiddel, waarborging van financiële stabiliteit en de programmeerbaarheid van een digitale euro leven. Meer parlementen zijn sinds 2021 actief betrokken bij de digitale euro en deze trend zal naar waarschijnlijkheid doorzetten naarmate de implementatie van een digitale euro dichterbij komt.

Activiteiten digitale euro door nationale parlementen

Land	Activiteiten ten tijde van uitvraag in 2021	Activiteiten ten tijde van uitvraag in 2023
BE	Het onderwerp is kort aangestipt in een briefing in de commissie financiën. Verder is het onbesproken gelaten.	Het Belgische parlement heeft in beperkte mate de digitale euro behandeld via de commissie van Financiën en Budget in navolging op maandelijkse Ecofindebatten.
CY	Geen antwoord aangeleverd	Cyprus is niet actief op het gebied van de digitale euro.
DE	Op verzoek van de voorzitter van de Commissie Financiën heeft het ministerie van Financiën een rapport gemaakt aangaande dit onderwerp wat in 2018 is verschenen. Sindsdien is het enkele keren besproken in de commissie.	Het Duitse Parlement is door de regering op de hoogte gehouden van de ontwikkelingen. Ook is er een motie behandeld die pleit voor risicoanalyses en actieve Duitse inmenging op Europees niveau en voor het behoud van contant geld. In april 2023 is een rapport uitgebracht over de voortgang

⁶² Dit betreft uitvraag #4800 uitgezet bij het ECPRD-platform

⁶³ Dit betreft uitvraag #5460 uitgezet bij het ECPRD-platform

		en participatie door de Duitse regering. ⁶⁴ Daarnaast voert de commissie Financiën op 5 juni 2023 een gesprek met de Deutsche Bundesbank over het door de ECB voorgestelde kader voor een digitale euro.
EE	Het is nog niet als apart agendapunt besproken. Wel is tijdens een zitting van de Commissie Financiën naar voren gekomen dat de centrale bank van Estland participeerde in het experiment van de ECB om een mogelijke blockchain-oplossing ⁶⁵ aan te bieden.	In Estland is er een focus op een versnelde digitalisering, waaronder sinds de zomer van 2021 de digitale euro. De Bank van Estland is actief betrokken bij twee projecten die onderzoeken of de technologie achter de e-government van Estland ook zou werken voor de digitale euro infrastructuur. Het parlement is op de hoogte van de ontwikkeling en lopende onderzoeksfase van de digitale euro.
FI	Het ministerie van Financiën heeft de Commissie Financiën geïnformeerd. De commissie heeft hiervan kennisgenomen. Een standpunt innemen werd niet nodig geacht.	Finland heeft, middels commissiedebatten door het parlement, het ECB-rapport over de digitale euro behandeld. Er zijn geen andere acties genomen op het onderwerp.
FR	Over digitale valuta is een rapport ⁶⁶ aangeboden aan de commissie van Financiën in 2019. In 2021 heeft de Banque de France ook een rapport ⁶⁷ over digitale valuta geschreven. Er is niet ingegaan op de vraag of het Franse parlement voorgenomen acties heeft aangaande de digitale euro.	Er zijn diverse stappen ondernomen door Frankrijk rondom de digitale euro, onder andere middels een publieke positie ⁶⁸ door het Lagerhuis en de senaat. Ook onderzoekt de Banque de France de ontwikkeling, implementatie en effecten van een digitale euro. De Franse nationale privacy waakhond (CNIL) is ook betrokken bij het project ⁶⁹ en Frankrijk is een actieve actor op Europees niveau.
EL	Het Griekse parlement heeft gemeld dat de digitale euro niet ter discussie is	Het Griekse parlement meldt opnieuw dat er geen substantiële of inhoudelijke

⁶⁴ Rapport beschikbaar via de [link](#) (tekst in het Duits).

⁶⁵ De Bank van Estland heeft, onder andere samen met DNB, via het [onderzoek](#) vast kunnen stellen dat een blockchain-oplossing de ecologische afdruk van het betaalsysteem omlaag brengt en ook de efficiëntie ervan verbetert.

⁶⁷ Het [rapport](#) weidt uit op het 'venus initiative' waar Frankrijk, in samenwerking met Luxemburg en de European Investment Bank (EIB) onderzoek heeft gedaan naar CBDC's.

⁶⁸ De publieke positie is [hier](#) terug te lezen (in het Frans).

⁶⁹ De onderzoeksresultaten van CNIL zijn [hier](#) terug te lezen in het Frans).

	gekomen in het parlement of de regering.	discussie is gevoerd of gepland staat over de digitale euro.
IE	Het onderwerp digitale valuta van de centrale bank is niet aan de orde geweest in het parlement, en er zijn ook geen plannen in de commissie van Financiën, Overheidsuitgaven en Hervorming om dit te doen.	Ierland heeft het onderwerp in zekere mate behandeld middels debatten over informatietechnologie en de bankenunie. Ook zijn er gesprekken gevoerd tussen de gouverneur van de centrale bank ⁷⁰ , eurocommissaris McGuinness en het parlement. ⁷¹ (Nog) geen reactie aangeleverd.
IT	Alhoewel het niet strikt de digitale euro betreft, is er wel een cyclus van rondetafelgesprekken gaande over het EU digital financial package. Een zestal EU-documenten worden daarin besproken.	
LV	In juli 2021 heeft het kabinet de 'Guidelines for digital transformation 2021-2027' goedgekeurd, waarin het de actieve participatie in het ontwikkelen van wet –en regelgeving omtrent digitale munteenheden steunt. Momenteel overziet de Bank van Letland de ontwikkeling van digitale munteenheden in Letland.	Het parlement van Letland heeft de digitale euro behandeld in de commissie van Europese Zaken in december 2021. In dit debat is er geconstateerd dat de digitale euro functioneel, toegankelijk, compatibel met andere betalingsinstrumenten, gebruiksvriendelijk, veilig en gratis moet zijn en transacties zowel online als offline mogelijk moet maken. Het ministerie van Financiën verklaarde dat de digitale euro een aanvulling vormt op de valuta's die door de centrale bank worden uitgegeven, en niet als een vervanging. Eveneens is de nationale bank (Latvijas Bankas) betrokken ⁷² .
LT	Litouwen heeft een jaar geleden de LBCOIN geïntroduceerd. De ervaring die daarmee wordt opgedaan is gebruikt voor het meedenken over de haalbaarheid van een digitale euro. Op 7 april 2021 is er een debat geweest in de Commissie Financiën over de kansen en bedreigingen van de digitale euro en cryptovaluta. Hierbij waren	In april 2023 presenteerden vertegenwoordigers van het ministerie van Financiën en de Bank van Litouwen het digitale europroject tijdens de vergadering van de Commissie Europese Zaken van het parlement. De commissie is meegedeeld dat het ministerie het project steunt.

⁷⁰ Een verslag van het gesprek met de centrale bank kan [hier](#) terug worden gevonden (in het Engels).

⁷¹ Het verslag van het gesprek met Eurocommissaris McGuinness kan [hier](#) terug worden gevonden (in het Engels).

⁷² De publicatie van de Latvijas Bankas waarin zorg- en aandachtspunten worden benoemd is [hier](#) terug te lezen.

afgevaardigden van de Centrale Bank van Litouwen en het ministerie van Financiën aanwezig.

AT	Tijdens de vergadering van de financiële commissie op 22 juni 2021 hebben de leden van de commissie ook met de gouverneur en de vicegouverneur van de Centrale Bank gesproken over de digitale euro ⁷³ . Het onderwerp is ook aan de orde gekomen op 8 juni 2021 waar een vraag is gesteld over de euro ⁷⁴ . Hier is opheldering over gegeven ⁷⁵ .	Het Oostenrijkse parlement heeft op 22 november 2022 een referendum ⁷⁶ gehad waarin er is gestemd voor het behoud van contant geld als enig wettig betaalmiddel. Oostenrijk is publiek actief op EU-niveau om contant geld als wettig betaalmiddel te behouden. Daarnaast is er ook een Foresight and Technology Assessment uitgebracht ⁷⁷ waar de digitale euro in werd behandeld.
PT	Het onderwerp is nog niet besproken in het parlement en stond tevens niet op de agenda.	De Portugese parlement heeft het onderwerp niet behandeld. De Portugese Centrale Bank(Banco de Portugal) is wel betrokken bij de ontwikkeling van de digitale euro op eigen initiatief middels een marktcontactgroep voor de digitale euro ⁷⁸ .
SI	Het onderwerp is nog niet besproken in het parlement. Wel doet de Sloveense Bank mee met activiteiten van het Eurostelsel rondom de digitale euro en spreekt het daarover met stakeholders.	Het parlement heeft zich nog niet specifiek gericht op het onderwerp van de digitale euro. Op het niveau van de ECB en de Bank van Slovenië wordt momenteel onderzoek gedaan naar de opties voor de implementatie van de digitale euro.
SK	Het onderwerp is nog niet besproken in het parlement. Er is geen melding gedaan over betrokkenheid of overige activiteiten door andere partijen.	De digitale euro is niet in behandeling door het parlement van Slowakije. Er wordt door het parlement ook geen melding gedaan van betrokkenheid door de Centrale Bank.
ES	De fractie van de PSOE heeft voorgesteld dat regering en parlement	Op 14 december 2021 vond in de plenaire vergadering van het Spaanse

⁷³ Een samenvattend verslag van het debat is [hier](#) beschikbaar (alleen in het Duits).

⁷⁴ Dit betrof een [schriftelijke vraag](#) aan de minister van financiën over de mogelijke invoering van een digitale euro (alleen in het Duits).

⁷⁵ Zie de [link](#) voor de reactie van de minister (alleen in het Duits).

⁷⁶ Het referendum en bijbehorende documenten zijn [hier](#) terug te vinden (alleen in het Duits).

⁷⁷ Zie de [link](#) voor het rapport (alleen in het Duits).

⁷⁸ Zie de [link](#) voor een voortgangsreportage van de marktcontactgroep dd. 22 april 2022 (in het Portugees).

een studiegroep vormen om een eventuele digitale euro te bestuderen. Het onderwerp moest ten tijde van beantwoording nog worden behandeld.

Congres van Afgevaardigden een debat plaats⁷⁹ over de digitale euro naar aanleiding van een initiatief van een parlementaire fractie. Dit was een niet-wetgevende motie. Het doel van dit initiatief was om er bij de regering op aan te dringen om, in samenwerking met de Banco de España, een studiegroep op te richten om de mogelijke implementatie van een digitale euro als een openbare digitale valuta (CBDC) te onderzoeken.

⁷⁹ Een verslag van het debat kan [hier](#) worden teruggevonden (in het Spaans).

Bijlage 4. Behandeling digitale euro in de Tweede Kamer

De vaste Kamercommissie voor Financiën heeft sinds 2020 veelvuldig gedebatteerd over de digitale euro, zowel in specifiek daarop gerichte commissiedebatten als bijna maandelijks in de Commissiedebatten voorafgaand aan de Eurogroep en Ecofinraad. Ook in het rondetafelgesprek⁸⁰ en het plenair debat over de toekomst van de euro⁸¹ is de digitale euro aan bod gekomen. Het lid Slootweg (CDA) heeft namens de commissie Financiën deelgenomen aan de interparlementaire Europese parlementaire week op 27 en 28 februari 2023 in Brussel. Aan deze interparlementaire conferentie namen zowel de nationale parlementen, als het Europees Parlement deel. Tijdens deze Interparlementaire bijeenkomst stond onder andere de digitale euro op het programma.⁸² De Tweede Kamer heeft bij de consultatie over de digitale euro middels een politieke dialoog een aantal uitgangspunten meegegeven aan de Europese Commissie.⁸³

Activiteiten over de digitale euro

Activiteit en agenda	Onderwerp	Datum	Soort
2022A06305	Eurogroep/Ecofinraad	11-05-2023	Commissiedebat
2022A06301	Eurogroep/Ecofinraad	09-02-2023	Commissiedebat
2022A09374	Tweeminutendebat Digitale euro (CD 23/11)	23-11-2022	Plenair debat (tweeminutendebat)
2022A06252	Digitale Euro	23-11-2022	Commissiedebat
2022A06301	Eurogroep-Ecofinraad	31-10-2022	Commissiedebat
2022A04267	Eurogroep/Ecofinraad/IMF	29-09-2022	Commissiedebat
2022A05993	Eurogroep/Ecofinraad	07-07-2022	Commissiedebat
2022A07952	Eurogroep/Ecofinraad	31-03-2022	Commissiedebat

⁸⁰ [Rondetafelgesprek de toekomst van de Euro](#), 13 februari 2023.

⁸¹ [Debat over de toekomst van de Euro](#), 9 maart 2023

⁸² [European Parliamentary Week](#), 27-28 februari 2023. Hier werd o.a. gesproken over: 'The impact of the decreasing use of cash - the case of digital currencies'.

⁸³ Zie de briefwisseling tussen de Commissie Financiën en de Europese Commissie, via agendering bij commissiedebat [Digitale euro](#), 23 november 2022.

2022A02798	Tweeminutendebat Eurogroep/Ecofinraad (CD 10/3)	10-03-2022	Plenair debat (tweeminutendebat)
2021A06463	Digitale Euro	11-11-2021	Commissiedebat
2021A01445	Eurogroep/Ecofinraad	08-09-2021	Commissiedebat
2020A06533	Eurogroep/Ecofinraad	16-06-2021	Commissiedebat
2020A06529	Eurogroep/Ecofinraad	14-04-2021	Commissiedebat
2020A00390	Eurogroep/Ecofinraad	25-11-2020	Algemeen overleg
2020A00389	Eurogroep/Ecofinraad	29-10-2020	Algemeen overleg

Kamerbrieven over de digitale euro

Nummer	Onderwerp	Datum	Soort	Van
27863-136	Digitale euro: mogelijke vormgeving en planning	16-05- 2023	Brief regering	minister van Financiën, S.A.M. Kaag
27863-133	CBDC-projecten in Japan, Zweden en Zwitserland	20-12- 2022	Brief regering	minister van Financiën, S.A.M. Kaag
27863-106	Update digitale euro	22-11- 2022	Brief regering	minister van Financiën, S.A.M. Kaag
27863-103	Ontwerpkeuzes van de digitale euro	05-07- 2022	Brief regering	minister van Financiën, S.A.M. Kaag
27863-95	Ontwikkelingen omtrent de digitale euro	17-09- 2021	Brief regering	minister van Financiën, W.B. Hoekstra
27863-90	Voortgang digitale euro	27-10- 2020	Brief regering	minister van Financiën, W.B. Hoekstra

Aangenomen moties: Invloed van de afname van het gebruik van contant geld

Nummer	Onderwerp	Indiener	Stemverhouding	Follow-up
27863-123	Motie van het lid Ephraïm over het bevestigen en communiceren dat het uitfaseren van contant geld niet aan de orde is	O.R. Ephraïm (Groep Van Haga)	Voor: 150	In behandeling
27863-113	Motie van het lid Van der Plas over het gebruik van contant geld waarborgen en in 2023 een effectanalyse uitvoeren	C.A.M. van der Plas (BBB)	Voor: 150	In behandeling
35925-102	Motie van het lid Van Houwelingen over garanderen dat contant geld een wettelijk betaalmiddel blijft	P. van Houwelingen (FVD)	Voor: 150	Afgedaan met Kamerstuk 27863-100
32545-140	Motie van het lid Nijboer c.s. over kosteloos geld kunnen blijven opnemen	H. Nijboer (PvdA)	Voor: 135	Afgedaan met Kamerstuk 27863-100
35107-7	Motie van het lid Alkaya over een brede acceptatie van contant geld als betaalmiddel	M.Ö. Alkaya (SP)	Voor: 150	Afgedaan met Kamerstuk 27863-100

Ingediende moties over de digitale euro

Nummer	Onderwerp	Indiener	Stemverhouding	Follow-up
27863-131	Motie van het lid Van Houwelingen over garanderen dat er bij de toekomstige digitale euro geen negatieve rentes gevoerd zullen worden	P. van Houwelingen (FVD)	Voor: 51	Niet van toepassing
27863-130	Motie van het lid Van Houwelingen over te allen tijde met alle mogelijke middelen voorkomen dat de Europese digitale identiteit gekoppeld wordt aan een digitale euro	P. van Houwelingen (FVD)	Voor: 56	Niet van toepassing
27863-129	Motie van het lid Van Houwelingen over te allen tijde met alle mogelijke middelen voorkomen dat inkomenssteun vanuit de overheid in de toekomst alleen via de digitale	P. van Houwelingen (FVD)	Voor: 51	Niet van toepassing

	euro aan burgers uitbetaald kan worden			
27863-128	Motie van het lid Van Houwelingen over zich in Europees verband inzetten voor het wettelijk onmogelijk maken van een vervaldatum of bestedingsdoel van de digitale euro	P. van Houwelingen (FVD)	Voor: 149	In behandeling
27863-127	Motie van het lid Van Houwelingen over een brief waarin wordt aangegeven hoe het kabinet in Europees verband probeert te voorkomen dat de digitale euro in de toekomst een bestedingsdoel of een vervaldatum krijgt	P. van Houwelingen (FVD)	Voor: 144	In behandeling
27863-126	Motie van het lid Dassen over in Europees verband inzetten op een duidelijke geopolitieke strategie achter de implementatie van de digitale euro	L.A.J.M. Dassen (Volt)	Voor: 119	In behandeling
27863-125	Motie van het lid Dassen over in Europees verband bepleiten dat de digitale euro volledig gestoeld dient te zijn op Europese infrastructuur	L.A.J.M. Dassen (Volt)	Voor: 124	In behandeling
27863-124	Motie van het lid Tony van Dijck over afzien van de invoering van de digitale euro	A.P.C. (Tony) van Dijck (PVV)	Voor: 51	Niet van toepassing
27863-122	Motie van het lid Ephraïm over een opt-outmogelijkheid bedingen rond de invoering van een digitale euro	O.R. Ephraïm (Groep Van Haga)	Voor: 57	Niet van toepassing
27863-121	Motie van het lid Ephraïm over het door de regering uitspreken dat Nederland nooit zal deelnemen aan een programmeerbare digitale euro	O.R. Ephraïm (Groep Van Haga)	Voor: 146	In behandeling
27863-120	Motie van de leden Gündogan en Van Weyenberg over het garanderen van transparante en eerlijke publieke voorlichting over de digitale euro	N. Gündogan (Gündogan)	Voor: 127	In behandeling

27863-119	Motie van het lid Van Weyenberg over het zich in Europees verband blijvend inzetten voor een Europese uitvoering met publieke waarborgen van een eventuele digitale euro	S.P.R.A. van Weyenberg (D66)	Voor: 124	In behandeling
27863-118	Motie van het lid Van Weyenberg c.s. over zorgen en vragen over de digitale euro meenemen in gesprekken in Europees verband	S.P.R.A. van Weyenberg (D66)	Voor: 150	In behandeling
27863-117	Motie van het lid Eppink over zich verzetten tegen een digitale euro die de transferunie nog verder uitbreidt	D.J. Eppink (JA21)	Voor: 48	Niet van toepassing
27863-116	Motie van de leden Grinwis en Inge van Dijk over uiteenzetten welke maatschappelijke meerwaarde de digitale euro boven een nationale bank in publieke handen heeft	P.A. Grinwis (ChristenUnie)	Voor: 150	Afgedaan met Verslag Eurogroep en Ecofinraad 16 en 17 januari 2023
25863-115	Motie van de leden Grinwis en Heinen over uiteenzetten of het binnen de huidige verdragsrechtelijke bepalingen al dan niet mogelijk is dat de ECB zich de rol van aanbieder gaat aanmeten	P.A. Grinwis (ChristenUnie)	Voor: 133	Afgedaan met Kamerbrief over de vormgeving en planning digitale euro
27863-114	Motie van de leden Grinwis en Heinen over de voorkeur voor een account-based toepassing van de digitale euro laten varen en openstaan voor alternatieven	P.A. Grinwis (ChristenUnie)	Voor: 116	Afgedaan met schriftelijk overleg over o.a. Eurogroep en Ecofinraad 16 en 17 januari 2023
27863-112	Motie van het lid Van der Plas over het houden van een referendum over het wel of niet toevoegen van een digitale euro aan de officiële betalingsopties in de eurozone	C.A.M. van der Plas (BBB)	Voor: 44	Niet van toepassing
27863-111	Motie van het lid Alkaya over uitspreken dat de digitale euro in een stelsel met private	M.Ö. Alkaya (SP)	Voor: 48	Niet van toepassing

	intermediairs nutteloos is en bij voorbaat afgekeurd moet worden			
27863-110	Motie van het lid Alkaya over onderzoeken of een andere rechtsgrondslag voor de introductie van een digitale euro, waarbij unanimititeit in de Raad vereist is voor besluitvorming, niet méér voor de hand ligt	M.Ö. Alkaya (SP)	Voor: 131	Afgedaan met Kamerbrief: Digitale euro: mogelijke vormgeving en planning.
27863-109	Motie van de leden Alkaya en Heinen over zeker stellen dat de uitspraken in de motie-Heinen/Alkaya (21501-07, nr. 1874) en de motie-Alkaya/Heinen (21501-07, nr. 1829) een plek krijgen in de verordening van de Europese Commissie	M.Ö. Alkaya (SP)	Voor: 150	In behandeling
21501-07-1874	Motie van de leden Heinen en Alkaya over zich tevens inzetten voor een neutrale, toegankelijke digitale euro die niet programmeerbaar is	E. Heinen (VVD)	Voor: 142	Afgedaan met Kamerbrief Update digitale euro, Kamerstuk 27863-106
21501-07-1829	Motie van de leden Alkaya en Heinen over mogelijk maken van anonieme betalingen met de digitale euro tot een bepaald maximumbedrag per transactie en per maand	M.Ö. Alkaya (SP)	Voor: 120	Afgedaan met brief Update digitale euro, Kamerstuk 27863-106

Bijlage 5: Gesprekpartners

Datum	Gesprekken
26 april 2022	Gesprek met vertegenwoordigers van DNB: <ul style="list-style-type: none"> Inge van Dijk (divisiemanager Betalingsverkeer) Sandra Schriek (programmamanager Digitale Euro) Ria Roerink (senior beleidsmedewerker Betalingsverkeer)
23 mei 2022	Gesprek met vertegenwoordigers van de Nederlandse Vereniging van Banken (NVB): <ul style="list-style-type: none"> Teunis Brosens (voorzitter NVB Expertgroep Digitale Euro/ING Head Economist Digital Finance & Regulation) Jim Verhoef (adviseur Public Affairs) Maurits de Neree (senior adviseur Digital Finance)
23 mei 2022	Gesprek met vertegenwoordigers van de Betaalvereniging Nederland: <ul style="list-style-type: none"> Gijs Boudewijn (algemeen directeur a.i.) Marnix Blom (teamleider Strategie en Verenigingszaken)
27 juni 2022	Gesprek met vertegenwoordigers van de Europese Commissie: <ul style="list-style-type: none"> Aliénor Margerit (kabinet Gentiloni), Andre Beltramello (kabinet Dombrovskis) Pim Lescauw (kabinet expert Dombrovskis) Agnieszka Skonieczna (kabinet Breton) Florian Denis (kabinet McGuinness).
27 juni 2022	Gesprek met Eurogroup Working Group (EWG, het hoogste ambtelijke voorportaal van de Eurogroep): <ul style="list-style-type: none"> Tuomas Saarenheimo, (voorzitter EWG)
27 juni 2022	Gesprek met denktank Bruegel: <ul style="list-style-type: none"> Maria Demertzis (adjunct-directeur)
27 juni 2022	Gesprek bij de Permanente Vertegenwoordiging van Nederland bij de EU: <ul style="list-style-type: none"> Robert de Groot (permanent vertegenwoordiger Nederland bij de EU) Peter Stein (financieel raad) Ruben Slot (relaties met het Europees Parlement) Thijs Reiling (attaché financiële markten)
27 juni 2022	Gesprek met het Europees Parlement: <ul style="list-style-type: none"> Johan van Overtveld, (voorzitter Begrotingscommissie en lid ECON-commissie)
3 april 2023	Werkbezoek Europese Centrale Bank: <ul style="list-style-type: none"> Fabio Panetta (Directielid van de ECB) Evelien Witlox (digital euro programme manager ECB) Fátima Pires (Deputy Director General in DG International and European Relations) Menno Broos (projectmanager digitale euro DNB) Ignacio Terol (Senior Adviser)

- Andrea Pinna (Team Lead - Market Infrastructure)
- Stephanie Bergbauer (Lead Market Infrastructure Expert)
- Marcus Härtel (Market Infrastructure Expert)
- Alessandro Giovannini (Team Lead)
- Nele Nomm (Economist)
- Ferdinand Dreher (Economist)